

İĞDIR

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

Aralık 2025

TGA
TÜRKİYE TURİZM
TANITIM VE GELİŞTİRME
AJANSI

İĞDIR

Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası

20 KASIM 2025

Katkıda Bulunanlar:

Prof. Dr. Bilgehan Gölcan

Doç. Dr. Halil Burak Sakal

Prof. Dr. Alperen Kayserili

Doç. Dr. Taner Aydın

Sosyal ve Stratejik Çalışmalar Uygulama ve Araştırma Merkezi Katkılarıyla Hazırlanmıştır.

Kapadokya Üniversitesi

50420 Mustafapaşa, Ürgüp, Nevşehir

İÇERİK

1.	GİRİŞ	1
2.	Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler	2
3.	Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler	2
4.	İlin Turizm Analizi	3
4.1.	İLİN ZİYARETÇİ ANALİZİ VE HEDEFİ	3
4.2.	İLİN TURİZM GELİR ANALİZİ VE HEDEFİ	4
4.3.	İLİN KONAKLAMA ANALİZİ VE HEDEFİ	4
4.4.	İLİN MEVSİMSELLİK DURUM ANALİZİ	5
4.5.	İLİN TURİZM TÜRLERİ ANALİZİ	6
5.	Destinasyon Risk Analizi	7
6.	Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma	8
7.	Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme	9
8.	Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma	10
9.	Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma	11
10.	Tematik Rotalar Geliştirme	11
11.	Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma	13
12.	Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma	14
13.	Nitelikli Hediyelik Eşya Envanterini Geliştirme	15
14.	Tuzluca Tuz Mağaraları'nın Kullanım Alanlarını ve Cazibesini Artırma	16
15.	İğdır Merkezde İlin Turistik Cazibelerini Gösteren Yönlendirme Sistemi Oluşturma	16
16.	Ejder Kervansarayı'nın Turizm Amaçlı İşlevselliğini Artırma	17
17.	Sınır İli Olma Avantajını Turizmde Etkili Kullanma	17
18.	İlin Turizm Envanterini Hazırlama	18
19.	Ağrı Dağı'na İğdır'dan Çıkışları Cazip Hâle Getirme	19
20.	Müze Binasının İnşasına Başlama	19
21.	Uluslararası Geçişlerden Dolayı İldeki Konaklama Kapasitesini Artırma	19
22.	Yerel Paydaşlar Arasında İş Birliğini Sağlama ve Artırma	20
23.	Turistik Noktalara Ulaşım ve Erişim İmkânlarını Artırma	20
24.	Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme	21

1. GİRİŞ

Iğdır, Türkiye'nin Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan, bereketli toprakları, zengin kültürel mirası ve doğal güzellikleriyle öne çıkan bir kenttir. Tarihi, Urartu, Pers, Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine uzanır. Koçbaşı Mezar Taşları, Karakale Harabeleri, Ahura Harabeleri ve Tuzluca Tuz Mağaraları başlıca tarihî yapılarıdır. Ağrı Dağı, Aras Nehri, Tuzluca Kırmızı Tepeler ve Korhan Meteor Çukuru kentin doğal zenginliklerini yansıtır. Kent, doğa ve ekoturizm faaliyetleri için elverişli koşullara sahiptir. Azeri Türk kültürü, yöresel halk müziği, el sanatları, Iğdır'ın kültürel kimliğini oluşturur. Taş köfte, patlıcan reçeli ve kete öne çıkan lezzetlerdendir. Iğdır; doğa, kültürel miras, inanç, gastronomi ve mağara turizmi açısından gelişme potansiyeline sahiptir.

Iğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası, ilin doğal ve kültürel kaynak potansiyeli başta olmak üzere, diğer kaynakları da hesaba katılarak, öncelikle doğa turizmi, kültür turizmi, inanç turizmi, gastronomi turizmi ve ekoturizm gibi turizm türlerinde Türkiye turizminde marka değeri yaratma potansiyeli olan Iğdır'a yönelik özet ve odaklı bir yaklaşımla hazırlanmıştır. Yol Haritası, COVID-19 salgını sürecinde ortaya çıkan, yeni turizm eğilimleri dikkate alınarak güncellenen Türkiye Turizm Ana Planı kapsamında ortaya konan amaç ve hedeflerle uyumlu biçimde hazırlanmış ve Iğdır'ın turizmde kısa ve orta vadede hızlı sonuç alınabilecek öncelikli başlıkları ortaya koymayı amaç edinmiştir.

Iğdır; 2024 yılında yaklaşık 17 bin yabancı, 75 bin yerli olmak üzere yaklaşık toplam 92 bin turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Bu faaliyetle elde edilen gelir ise yabancı turist için yaklaşık 2 milyon ABD doları, yerli turist için 14 milyon ABD doları olmak üzere yaklaşık toplam 16 milyon ABD dolarıdır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,35 gün olarak gerçekleşirken, ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 34,1 olarak hesaplanmıştır. Söz konusu veriler, ilin potansiyeli göz önüne alındığında Iğdır'ın Türkiye turizmine katkısının daha fazla artırılabilirliğini göstermektedir.

Iğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası kapsamında ilin tesise geliste 2029 yılı turist sayısı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 16 bin kişi ve yerli turist için 122 bin kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 138 bin kişi; turizm geliri hedefi ise yabancı turist için yaklaşık 2,2 milyon ABD doları ve yerli turist için 27,7 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 29,2 milyon ABD doları olarak tespit edilmiştir. Bu hedeflere ulaşabilmesine destek olacak ve kısa ve orta vadede sonuçlanabilecek eylem önerileri, *Iğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda ortaya konmuştur.

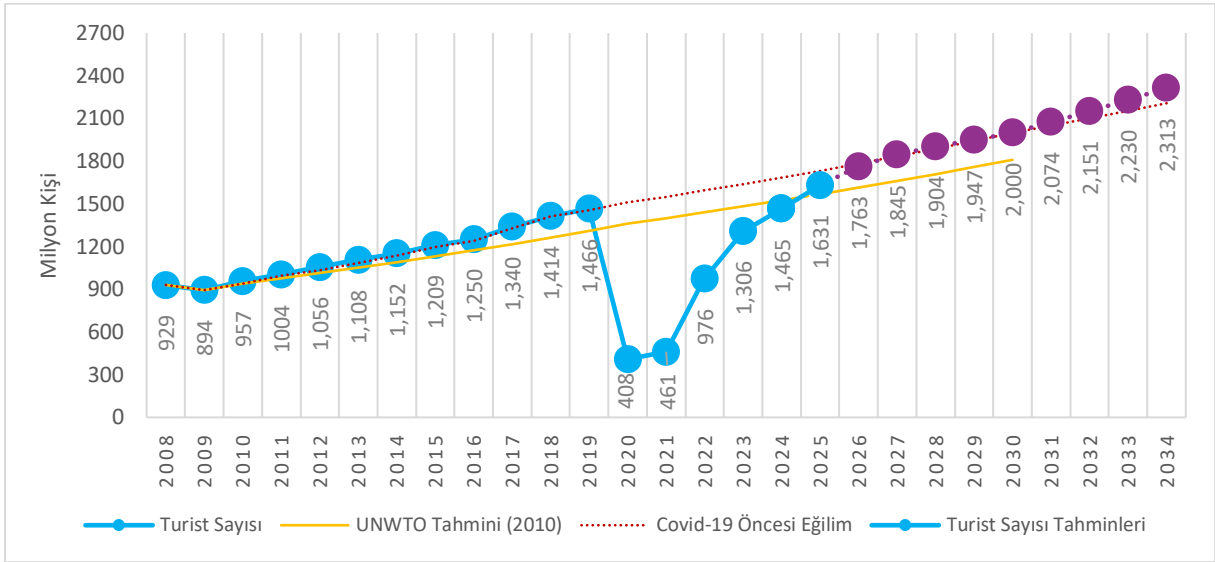
Bir destinasyonun turistik cazibesini koruyarak turizm gelirlerini sürdürebilmesi ve artırabilmesi, turizm kaynakları ve bu kaynakları turizm ürünü olarak sunmadaki gücüne bağlıdır. Günümüzde turizmdeki rekabet gücü gelen ziyaretçi sayısı, gelir, yatak kapasitesi, lüks otellerin sayısı gibi nicel veriler yanında yerine konamayacak doğal, beşerî ve kültürel kaynakların sürdürülebilir yönetimi ve risklere karşı dayanıklılığı ile ölçülmektedir. Buradan hareketle, *Iğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, sürdürülebilirlik ve dayanıklılık kavramları ilke ve yaklaşımı ile hazırlanmıştır.

Yol Haritası hazırlık sürecinde Iğdır İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu paydaşları ile 04.11.2025 tarihinde çevrim içi arama konferansı gerçekleştirilmiş ve ile özel, öncelikli geliştirme başlıkları ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca İl Kültür ve Turizm Müdürlüğüne dağıtımı yapılan ve önceden hazırlanmış İl Politika Tespit Formu ve İl Risk Analiz Anketi olmak üzere iki adet anket formu da il paydaşlarına elektronik ortamda iletilmiş ve sonuçları analiz edilerek metne eklenmiştir. Bu kapsamda *Iğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*, ilin destinasyon yönetim sorumluluğunu üstlenen Iğdır İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu için sürdürülebilir, rekabetçi ve gelir etkisi yüksek turizm gelişimini destekleyen başlıklarla kısa vadeli bir eylem rehberi niteliğindedir.

2. Küresel Turizmin Analizi ve Hedefler

2019 yılında dünya genelindeki turist sayısı, 1,47 milyar kişi ve 1,49 trilyon ABD doları ile rekor düzeye ulaşmıştır. Ancak 2020-2021 yıllarında yaşanan COVID-19 salgını, turizm faaliyetlerini dünya çapında durma noktasına getirmiştir. Salgın sonrası dönemde küresel turizm hacminin 2019 yılı seviyelerini geçmesinin ancak 2025 yılı içerisinde gerçekleşmesi beklenmektedir (Şekil 2.1.).

Mayıs 2025 tarihli uluslararası istatistiklere göre 2024 yılında uluslararası turizm faaliyetlerine toplam 1 milyar 465 milyon kişi katılmıştır. Aynı yıl uluslararası turizm gelirleri, 1 trilyon 731 milyar ABD dolarına ulaşmıştır. Buna göre 2024 yılında uluslararası turist sayısında bir önceki yıla göre yaklaşık yüzde 12,2 artış gerçekleşirken Avrupa kıtasının uluslararası turizmdeki toplam pazar payı, yüzde 51,6; Türkiye'nin uluslararası turist sayısından aldığı pay, yüzde 4,25 ve uluslararası turizm gelirinden aldığı pay ise yüzde 3,53 olarak gerçekleşmiştir. Küresel ve ulusal turizmde yaşanan bu toparlanma ve Avrupa'nın yüksek pazar payı, sınır ili konumundaki Iğdır'ın uluslararası turizm ağlarına entegrasyonu açısından önemli fırsatlar sunmaktadır.

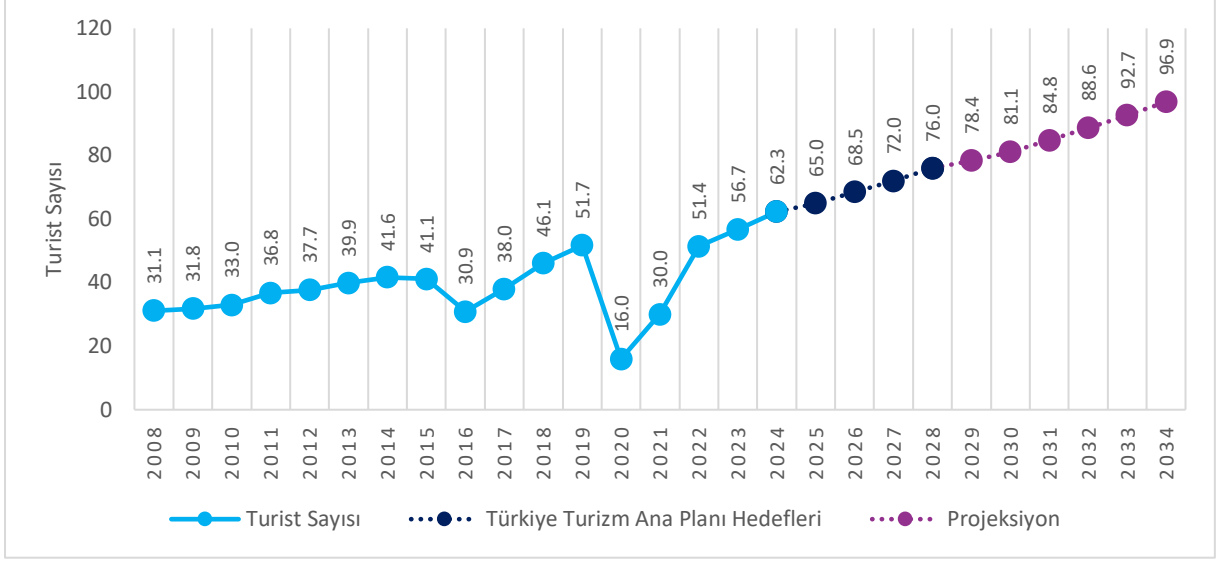
Şekil 2.1. Küresel turist sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve tahminler

Kaynak: UN Tourism Mayıs 2025; T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. Tahminler 2025 yılından başlamakta olup tahminler yapılırken UN Tourism verileri, Avrupa Seyahat Komisyonu öngörülleri ve uluslararası kuruluşların dünya ekonomisine yönelik büyüme beklentileri esas alınmıştır. 2028-2034 dönemi için Kapadokya Üniversitesi tarafından yapılan tahminler kullanılmıştır.

3. Türkiye Turizminin Analizi ve Ulusal Hedefler

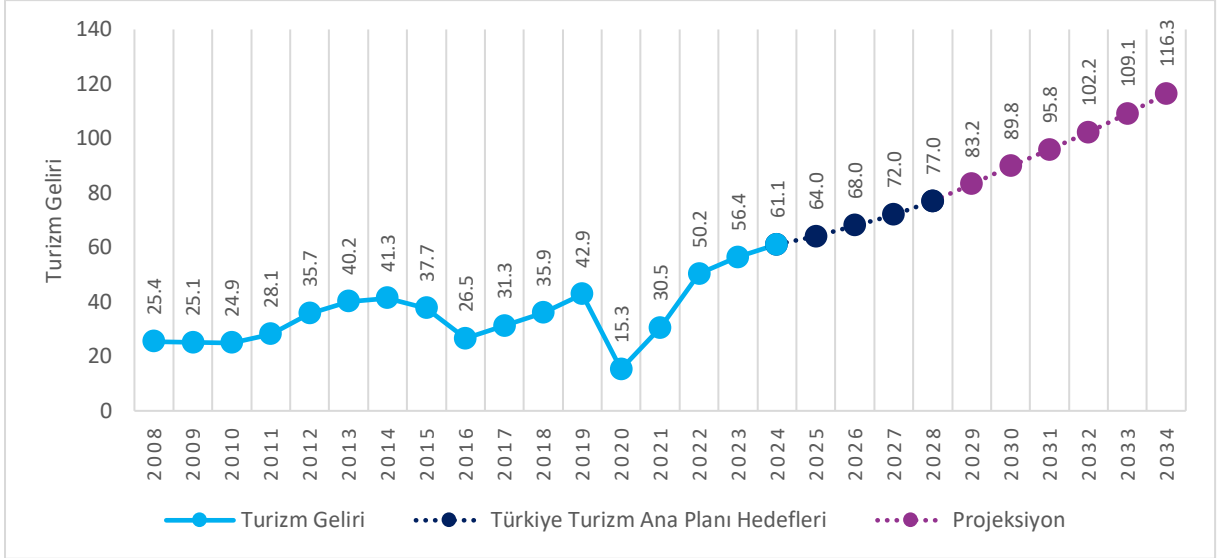
Önemli bir küresel turizm ülkesi olan Türkiye'de, turizm sektörünün gayri safi yurt içi hasılasına doğrudan ve dolaylı katkısı, uzun yıllar ortalamasına göre yaklaşık yüzde 11 seviyesindedir. COVID-19 salgını sonrası TGA tarafından yapılan etkili tanıtım, Güvenli Turizm Sertifika uygulaması ve Türkiye Sürdürülebilir Turizm Programı gibi yaratıcı politikalarla fark yaratan Türk turizmi, "V" çıkışı yakalayarak hızla toparlanmış ve 2023 yılı itibarıyla rekor düzeydeki rakamlara ulaşmıştır. 2024 yılında ise Türkiye; yaklaşık toplam 62,3 milyon turist sayısına ve 61,1 milyar ABD doları gelire ulaşmıştır (Şekil 3.1. ve Şekil 3.2.).

Uyguladığı turizm stratejisi ve yenilikçi politikalar ile yakaladığı büyüme ivmesini devam ettirmeyi amaçlayan Türkiye, 2028 yılında toplam 76 milyon turisti ağırlamayı ve turizmden toplam 77 milyar ABD doları gelir elde etmeyi hedeflemektedir.

Şekil 3.1. Türkiye'nin yıllık ziyaretçi sayıları (milyon kişi): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2025 yılından başlamaktadır.

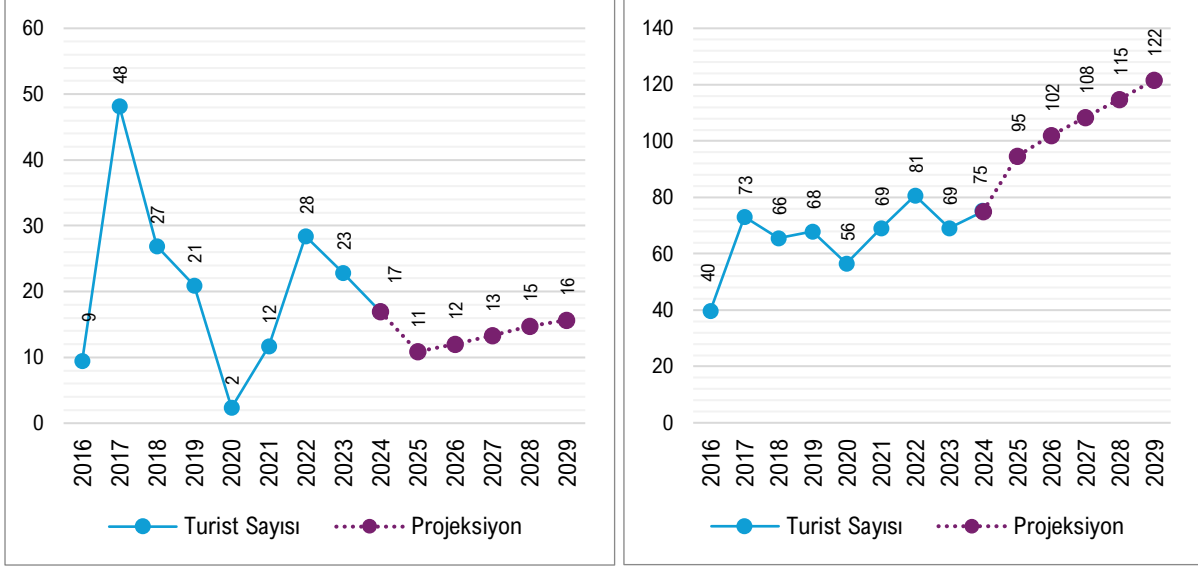
Şekil 3.2. Türkiye'nin turizm geliri (milyar ABD doları): gerçekleştirmeler ve hedefler

Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi. Hedefler 2025 yılından başlamaktadır.

4. İlin Turizm Analizi

4.1. İlin Ziyaretçi Analizi ve Hedefi

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı konaklama istatistiklerine göre 2024 yılında yaklaşık 17 bin yabancı, 75 bin yerli olmak üzere yaklaşık 92 bin turisti konaklama tesislerinde ağırlamıştır. Aynı yılda ortalama geceleme 1,35 gün olarak gerçekleşirken ortalama tesis doluluk oranı ise yüzde 34,1 olarak hesaplanmıştır. İlin 2029 yılı hedefi, yabancı turist için yaklaşık 16 bin kişi ve yerli turist için yaklaşık 122 bin kişi olmak üzere toplamda yaklaşık 138 bin kişi olarak hesaplanmıştır (Şekil 4.1.1.).

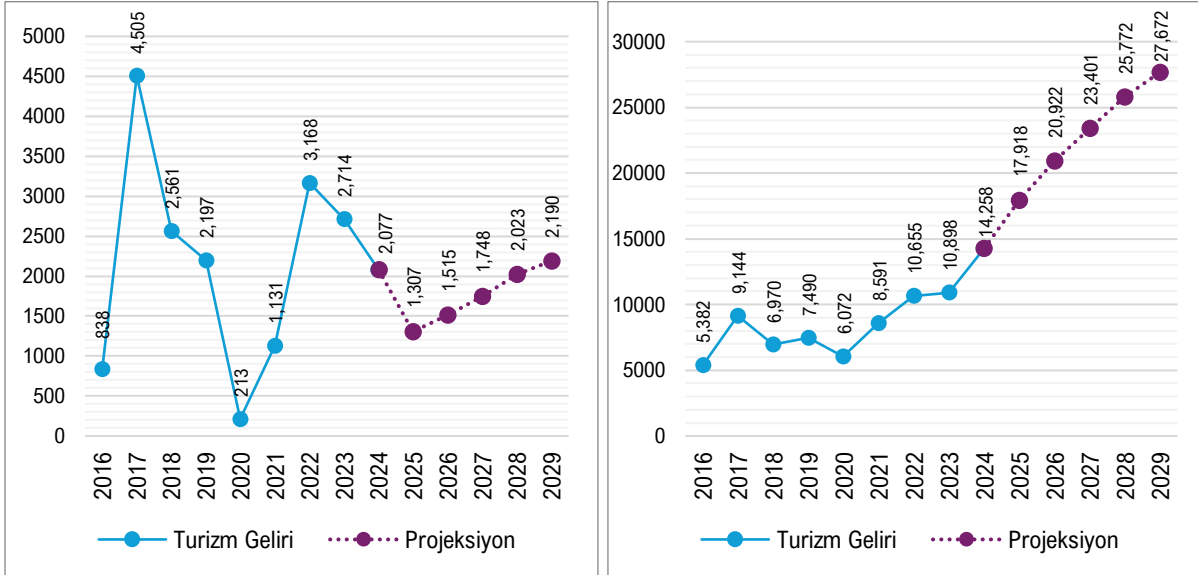

Şekil 4.1.1. Iğdır'ın ağırladığı yabancı (sol) ve yerli (sağ) turist sayısı ve tahminler (bin kişi)
Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.2. İlin Turizm Gelir Analizi ve Hedefi

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan turizm istatistikleri temel alınarak yapılan hesaplamalar, Iğdır'ın 2024 yılında yabancı turistlerden yaklaşık 2 milyon ABD doları, yerli turistlerden yaklaşık 14 milyon ABD doları gelir elde ederek turizmden bir yıl içinde yaklaşık olarak toplam 16 milyon ABD doları gelir elde ettiğini göstermektedir (Şekil 4.2.1.).

Turizm gelirlerinde Iğdır, 2029 yılı itibarıyla yabancı turistlerden yaklaşık 2,2 milyon ABD doları, yerli turistlerden ise 27,7 milyon ABD doları olmak üzere toplamda yaklaşık 29,9 milyon ABD doları gelir elde etme potansiyeline sahiptir.

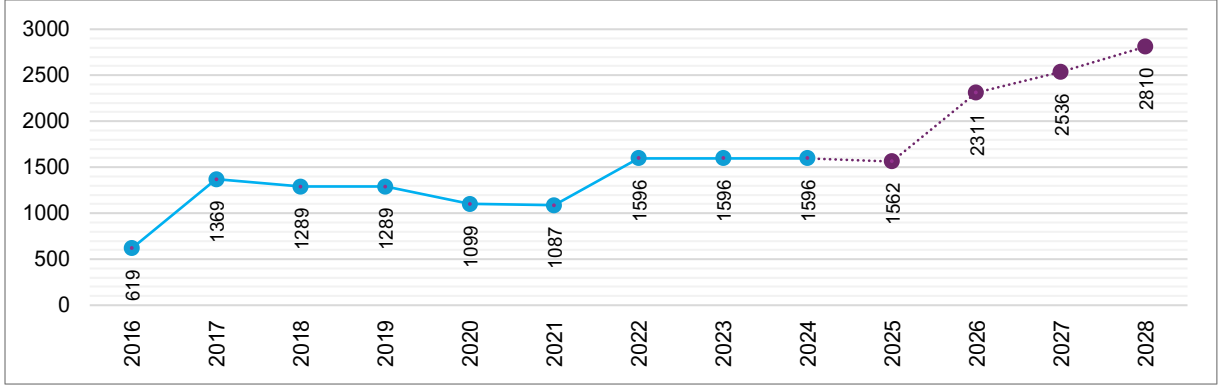

Şekil 4.2.1. Iğdır'ın yabancı (sol) ve yerli (sağ) turistlerden turizm geliri ve tahminler (bin ABD doları)
Kaynak: TÜİK, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kapadokya Üniversitesi.

4.3. İlin Konaklama Analizi ve Hedefi

Iğdır'da 2025 yılı Kasım ayı itibarıyla toplam 17 adet konaklama tesisi bulunmaktadır. Konaklama tesislerinin toplam yatak kapasitesi ise 1562'dir. Tesis doluluk oranı yüzde 2024 yılı itibarıyla 34,1

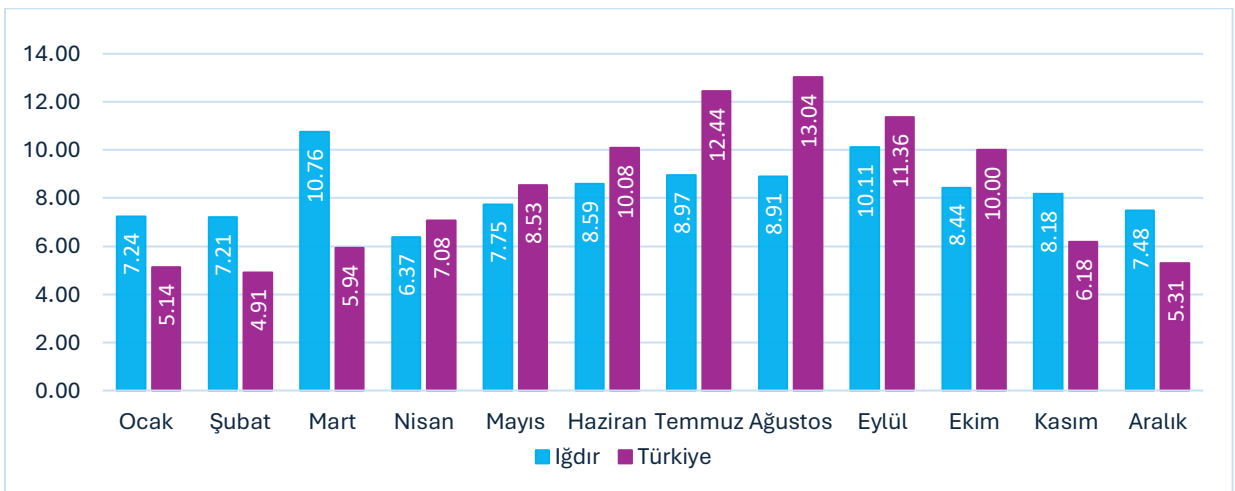
ve ortalama geceleme 1,35'tir. İlin mevcut istatistikleri incelendiğinde, mevcut ivmenin devam etmesi koşuluyla 2028 yılında yatak kapasitesinde yaklaşık yüzde 79,9'luk bir artış göstereceği öngörülmektedir (Şekil 4.3.1.).

Şekil 4.3.1. Iğdır'ın yatak kapasitesi ve tahminler
Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.4. İlin Mevsimsellik Durum Analizi

Turizmin 12 aya yayılma hedefi, turizm arz kaynaklarının etkin kullanımı ve etkili tanıtım çabalarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu hedef, Türkiye Turizmi Ana Planı'nda üzerinde önemle durulan bir başlıktır. Türkiye turizmi ile Iğdır turizminin mevsimsellik analizi Şekil 4.4.1.'de karşılaştırmalı olarak görülmektedir. Buradan, Türkiye ile Iğdır'ın mevsimsellik dağılımında farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan Ocak, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Eylül, Ekim, Kasım ve Aralık ayları arasında Iğdır'daki tesise gelişlerin Türkiye ortalamasının üstünde seyrettiği dikkate çekmektedir. Diğer aylarda Iğdır'daki tesise gelişler Türkiye ortalamasının altındadır. Iğdır'ın bazı aylarda Türkiye ortalamasının altında olması, ildeki iklim koşulları ve turizm ürün çeşitliliğinin sınırlılığı ile açıklanabilir. Iğdır ve Türkiye genelindeki mevsimsel turizm trendlerinin, turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmelerin ve turizm planlamacılarının pazarlama stratejilerini ve işletme planlarını belirlediği düşünüldüğünde, destinasyonların mevsimsel faktörleri dikkate alınmaları önem arz etmektedir. Dolayısıyla ildeki turizm hareketliliğinin ve buna bağlı oluşacak talebin yıl içine dengeli yayılması için ildeki turizm türlerinin çeşitlendirilmesi ve bazı turizm türü başlıklarındaki etkililiğin artırılması gerekmektedir.

Şekil 4.4.1. Türkiye ve Iğdır karşılaştırmalı mevsimsellik durumu

Not: Veriler, destinasyondaki yıllık toplam konaklama sayısının yüzdesel dağılımı olarak verilmiştir.

Hesaplama yapılırken normal eğilim dışında değerlendirilen salgın dönemi çıkarılmış; 2017, 2018, 2019, 2022, 2023 ve 2024 yıllarına ait yerli ve yabancı turistlerin toplam tesise geliş verileri esas alınmıştır.

Kaynak: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı.

4.5. İlin Turizm Türleri Analizi

İğdır ilinde gerçekleştirilen turizm türlerini; dağ turizmi, ekoturizm, inanç turizmi, sınır turizmi, gastronomi turizmi, sağlık ve mağara turizmi, kırsal (çiftlik) turizm, kültür ve festival turizmi oluşturur.

Dağlarla çevrili İğdır ilinin en önemli turizm potansiyelini, Türkiye'nin en yüksek ve kalıcı buzula sahip dağı olan Büyük Ağrı oluşturur. 5.137 metre yüksekliğiyle jeolojik ve biyoçeşitlilik açısından önemli bir çekicilik alanı oluşturan Ağrı Dağı, özellikle uluslararası dağcılar için önemli bir destinasyondur. Ağrı Dağı ayrıca Nuh'un Gemisi efsanesi nedeniyle dinî turizm potansiyeline de sahiptir. Özellikle Hristiyan turistler için önemli bir ziyaret noktası olan dağ, "Nuh'un Gemisi Festivali" gibi kültürel etkinliklerle tanıtılabilir. Volkan coğrafyasının çok sayıda unsurunun gözlenebildiği Ağrı Dağı, aynı zamanda açık bir jeoloji laboratuvarı özelliğindedir ve bu özellik, konuyla ilgili eğitimler için kullanılabilir. Bu amaçla bir rota oluşturulabilir. Ağrı Dağı'nın kuzeyindeki Cehennem Dere Vadisi, buzulları ve mağaraları, Ahura yerleşmesi ve kalıntıları ile ekoturizm ve kültürel turizm açısından da önemli bir alandır. Ağrı Dağı'nda ayrıca trekking (doğa yürüyüşü), dağ bisikleti, yamaç paraşütü, foto safari ve flora-fauna gözlemciliği, atlı doğa yürüyüşü, kaya tırmanışı, kampçılık ve doğa kampı, oryantiring gibi aktiviteler de yapılabilir.

İğdır, Gürbulak ve Dilucu sınır kapılarıyla İran ve Azerbaycan'dan gelen turist akışını yoğun şekilde karşılar. Gelen turistler çoğunlukla alışveriş amacıyla gelir. Alican Sınır Kapısı ve Zengezur Koridoru'nun faaliyete geçmesiyle birlikte Ermenistan, Azerbaycan ve Orta Asya'dan gelecek turist akışının artması beklenmekte; bu durum, İğdır'ın uluslararası turizm haritasında daha güçlü bir konuma gelmesi açısından kritik fırsatlar sunmaktadır. İğdır, zengin yöresel mutfağı ve coğrafi işaretleriyle gastronomi turizmi açısından önemli potansiyele sahiptir. İğdır kayısı, İğdır beyaz üzümü (miskali), İğdır bozbaş yemeği, İğdır taş köfte yemeği, İğdır omaç aşısı çorbası ve İğdır patlıcan reçeli gibi coğrafi işaretleri ile yöresel mutfağı oluşturan 60'tan fazla yemeği, yeterli tanıtım ve pazarlama teknikleriyle il turizmine daha fazla katkı sağlayabilir.

Tarihî İpek Yolu üzerinde yer alan İğdır Ejder Kervansarayı, İğdır'da yer alan, önemli turizm alanlarından birisidir. Günöbirlik ziyaretlere açık olan kervansaray, ildeki etkinliklere konu edilerek ve ulaşım imkânları geliştirilerek daha fazla ziyaretçi çekebilir.

Tuzluca ilçesi, ilin turizm potansiyeli yüksek ilçelerinden birisidir. Yukarı Çıyıklı Sulak Alanı, Türkiye'de görölen 465 kuşun uğrak yeri durumundadır. Burası, ekoturizm ve özellikle kuş gözlemciliği için uluslararası düzeyde bir potansiyele sahiptir. Ayrıca ilçedeki Gökkuşuğı Tepeleri, doğal renk geçişleriyle fotoğrafçılar ve doğa meraklıları için eşsiz bir manzara sunmaktadır. Tuzluca ilçesinin en önemli turizm unsurlarından birisi de Tuz Mağaraları'dır. Mağaraların iklimi, astım ve solunum rahatsızlıklarının tedavisinde speleoterapi yöntemiyle kullanılabilme potansiyeline sahiptir. Ancak bu potansiyel yatırım eksikliği nedeniyle kullanılamamaktadır. Mağaraların görsel estetiğı ve tuz kristalleriyle oluşturduğu doğal yapı, turizm açısından büyük ilgi odağıdır. Bu nedenle mağaralar günöbirlik ziyaretçiler tarafından kullanılmaktadır. İlçedeki Tekelti Tepesi, günöbirlik dağcılık faaliyetleri açısından önemli bir potansiyele sahiptir. Yapılacak planlamalarla burası, dağcılık açısından daha yoğun olarak kullanılabilir.

Aralık ilçesi, İğdır'ın ekolojik çeşitlilik açısından zengin bölgelerindedir. İlçe sınırları içerisindeki Aras Nehri ve Aşağı Karasu Çayı önemli sulak alanlardır. Bu alanlar su kuşları, su kaplumbağası, su

yılanı ve nesli tükenme tehlikesi altında olan su maymunu (*Myocastor coypus*) gibi endemik türlere ev sahipliği yapar. Saha, bu açıdan yaban hayatı gözlemciliği ve akarsu ekoturizmi açısından yüksek potansiyele sahiptir. Yine ilçe sınırları içerisinde yer alan Küçük ve Büyük Ağrı Dağı, dağcılık, yayla turizmi, trekking, yamaç paraşütü ve atlı doğa yürüyüşü gibi macera sporları için uygundur.

Karakoyunlu ilçesi, Iğdır'ın arkeolojik ve tarih turizmi açısından en değerli bölgelerinden birisidir. Urartu antik yerleşmeleri ve kaleleri, kaya mezarları, koç başlı mezarlar ve Orta Karasu Sulak Alanı turizm potansiyeli yüksek alanlardır. Karakoyunlu, turizm altyapısı henüz yeterince gelişmemiş olsa da restorasyon ve ulaşım koşullarının iyileştirmeleriyle arkeoloji meraklıları ve kültürel turistler için cazip bir destinasyon hâline gelebilir, arkeoloji rotaları oluşturulabilir.

5. Destinasyon Risk Analizi

	Olasılık					Şiddet					Skor
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	
Küresel Riskler											
Ukrayna-Rusya Savaşı					X			X			15
Arap Ülkeleri ile İsrail Arasında Çatışma			X					X			9
ABD-İran Gerilimi			X					X			9
ABD'nin Farklı Ülke ve Bölgelerle Ticaret Anlaşmazlıkları			X				X				6
Küresel Ekonomide Enflasyon Artışı					X			X			15
Küresel Ekonomide Durgunluk			X						X		12
Yeni Bir Salgın Hastalık			X							X	15
Gıdaya Erişim Zorluğu/Kıtlık		X					X				4
İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkileri					X					X	25
Doğal Kaynak Krizleri (Su/Enerji Kaynakları)			X					X			9
Biyçeşitlilik Kaybı ve Ekosistem Çöküşü		X						X			6
Büyük Ölçekli Gönülsüz Göç			X					X			9
Yaygın Siber Suç ve Siber Güvensizlik				X				X			12
Ülkesel Riskler											
Doğal Afetler					X					X	25
Yeni Bir Salgın Hastalık			X						X		12
İklim Değişikliği					X					X	25
Yangın				X					X		16
Doğal Kaynak Krizleri (Su/Enerji Kaynakları)			X					X			9
Bölgesel Savaş ve Terör Riski		X								X	10
Siber Güvenlik Açıkları				X					X		16
Turiste Yönelik Seyahat Güvenliği/Asyaş Sorunları			X					X			9
Enflasyon Artışı			X						X		12
Rakip Ülkelerin Türkiye'ye Yönelik Olumsuz Söylemleri			X				X				6
Yerel Riskler											
Terör Riski		X						X			6
Sağlık (Hasta Tedavisi, Acil Müdahale)			X						X		12
Nitelikli Personel İstihdamı				X					X		16
Dolandırıcılık		X					X				4
Yerel Halkın Turizm Faaliyetlerine Uyum Sorunu			X				X				6
Aşırı Turizm Talebi		X						X			6
Çevre Kirliliği ve Temiz Su Kaynaklarının Azalması				X					X		16
Radikal Akımlar		X					X				4
Deprem Riski			X						4		12
Yapı Güvenliği			X					X			9
Heyelan/Kaya Düşmesi/Çığ			X					X			9
Doğal Güzelliğin Yok Olması ve Çarpık Yapılaşma				X					X		16
Tek Pazara Bağımlılık			X					X			9
Kaçak Göçmenler				X					X		16
Güvensiz Şehir Algısı			X					X			9
Somut Kültürel Mirasın Tahribatı				X					X		16

Endemik Türlerin Yok Olma Tehlikesi			X					X				9
Katı Atık Bertaraf ve Su Arıtma Problemi				X					X			16
Sel/Taşkın/Su Baskını			X					X				9
İklim Kaynaklı İkincil Afetler (Dolu/Fırtına)			X					X				9
Yangın		X						X				4
Meteorolojik ve İklim Değişikliği Kaynaklı Afetler		X						X				6
Kuraklık			X					X				9
Endüstriyel ve Teknolojik Kazalar		X						X				4
Maden Kazası	X							X				2
Sınır Kapısı Geçişlerinde Altyapı Eksikliği			X					X				9
Turizm Altyapı ve Üstyapı Eksikliği					X				X			20

Risk Skoruması ve Risk Puanı Sonucu

		Şiddeti					RİSK SKORU	EYLEM
		Çok Ciddi 5	Ciddi 4	Orta 3	Hafif 2	Çok Hafif 1		
Olasılık	Çok Yüksek 5	Yüksek 25	Yüksek 20	Yüksek 15	Orta 10	Düşük 5	25, 20, 16, 15	KABUL EDİLEMEZ RİSK: Bu risklerle ilgili hemen çalışma yapılmalıdır.
	Yüksek 4	Yüksek 20	Yüksek 16	Orta 12	Orta 8	Düşük 4		
	Orta 3	Yüksek 15	Orta 12	Orta 9	Düşük 6	Düşük 3	12, 10, 9, 8	DIKKATE DEĞER RİSK: Bu risklere mümkün olduğu kadar çabuk müdahale edilmelidir.
	Düşük 2	Orta 10	Orta 8	Düşük 6	Düşük 4	Düşük 2		
	Çok Düşük 1	Düşük 5	Düşük 4	Düşük 3	Düşük 2	Düşük 1	6, 5, 4, 3, 2, 1	KABUL EDİLEBİLİR RİSK: Acil tedbir gerektirmeyebilir. Orta vadede çalışma yapılmalıdır.

6. Rekabet Analizi ve Rekabet Gücünü Artırma

Sınır vilayetleri ve komşu vilayetler olmaları nedeniyle Iğdır'ın, Ardahan, Kars, Ağrı ve Van illeriyle rekabet analizi yapılması uygun görülmüştür. Iğdır, Ermenistan, Azerbaycan ve İran ile sınır komşusudur. Bu açıdan ilin turizm açısından geniş bir hinterlanda sahip olduğu ve adı geçen illere göre avantajlı olduğu görülmektedir. Bununla beraber ilin Ermenistan'la sınır bağlantısını sağlayan Alican (Markara) Sınır Kapısı ile İran'la bağlantısını sağlayan Borualan Sınır Kapısı kapalıdır. 2026 yılının ilk yarısında açılması planlanan Alican Sınır Kapısı sayesinde Azerbaycan'a ek olarak Ermenistan'dan da Iğdır'a turist geçişi gerçekleşecektir. Böylece ilin alacağı yabancı turist sayısı daha da artacaktır. Her ne kadar İran ile olan Borualan Sınır Kapısı kapalı olsa da İran'dan gelen turistler, Gürbulak Sınır Kapısı'nı kullanmaktadır. Ağrı ve Van illerinin sadece İran; Kars'ın Ermenistan; Ardahan'ın ise Ermenistan ve Gürcistan ile sınır bağlantısı bulunmaktadır. Kars ve Ardahan illerinin Ermenistan ile bağlantısını sağlayan kapılar kapalıdır. Iğdır ile Azerbaycan arasındaki bağlantıyı sağlayan Dilucu Sınır Kapısı'ndan geçişler, vizesiz ve pasaportsuz olarak gerçekleşmektedir. Van ve Ağrı ile İran arasındaki geçişlerin pasaport gerektirmesi, bu vilayetler için bir dezavantaj oluşturmaktadır.

Iğdır'da yaz mevsimi, stabil hava koşullarına sahip olup uzun ve sıcak geçer. Bu durum, yazları daha serin ve nispeten yağışlı geçen Ardahan, Kars ve Ağrı illerine göre avantaj sağlar. Bununla beraber Ardahan'da Çıldır Gölü'nün, Kars'ta Sarıkamış Cıbiltepe Kış Turizm Merkezi'nin aktif olarak faaliyette olması, buna ek olarak Doğu Ekspresi'nin kış mevsiminde turistik turlarla Kars'ı önemli bir kış destinasyon sahası hâline getirmesi, bu iller için bir avantajdır. Bununla beraber Ağrı Dağı'nın kuzeyine kurulacak olan bir kayak merkezi ve teleferik sistemi, Iğdır'ı da kış turizmi açısından önemli hâle getirebilir.

Van ili, Van ve Erçek gölleri, Muradiye Şelalesi, Başkale Travertenleri, Van Kalesi, Hoşap Kalesi, Akdamar Adası ve Kilisesi, gibi doğal ve tarihî turistik varlıklara sahiptir. Ayrıca Van, gastronomik açıdan çok sayıda tescilli ürünle önemli bir destinasyondur. Bununla beraber Van, bu potansiyelini daha çok İran'dan gelen turistlere, kısmen de yerli turistlere sunabilmektedir. Bu aşamada Van, turizm potansiyeli ve bu potansiyeli değerlendirme açısından daha iyi durumdadır.

İğdır, farklı ülkelere sınır olmasının avantajıyla (İran ve Ermenistan ile olan kapılar açıldığı takdirde) Van iliyle olan makas aralığını daraltabilecek potansiyele sahiptir. Zengezur Koridoru'nun ve Alican Sınır Kapısı'nın açılmasıyla birlikte İğdır, Ermenistan'ın, Azerbaycan'ın ve Türk dünyasının Anadolu, Orta Doğu ve Avrupa'ya açılan kapısı olacaktır. Bu kapının ilk durağı durumundaki İğdır'ın ve özellikle İğdır şehir merkezinin turizm alt yapısını güçlendirerek daha fazla turiste hizmet verecek konuma gelmesi gerekmektedir. Bu amaçla şunlar yapılabilir: Ağrı Dağı, dağcılık faaliyetleri yanında inanç turizmi, dağ yürüyüşü, yamaç paraşütü, kış sporları, botanik turizm ve fotoğrafçılık gibi çok boyutlu faaliyetlerle değerlendirilmelidir. Sulak alanlar rekreatif faaliyetlere uygun olarak düzenlenmelidir. İğdır Müzesi'ne yönelik çalışmalar hızlandırılmalı ve hayata geçirilmelidir. Tuzluca Tuz Mağaraları, Nahçıvan örneğinde olduğu gibi speleoterapi amacıyla düzenlenmeli ve kullanılmalıdır. Gastronomik unsurların üretimi, pazarlanması ve tanıtımında süreklilik sağlanmalıdır. İlin turizm varlıkları güncel (dijital) tanıtım ve pazarlama stratejileri ile tanıtılmalıdır.

7. Sürdürülebilir Turizm Uygulamalarını Geliştirme

İğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası'nda yer alan tüm başlıklar, sürdürülebilir turizm anlayışını kapsayan ilkeler ve uygulamalar ile uyumlu olacak şekilde hazırlanmıştır. Turizmde sürdürülebilirlik anlayışı ile yerel ekonomiye katkı sağlayarak yerel halkın refahını artırmak, kültürel ve sosyal çeşitliliğin devamlılığını sağlamak, turizmin hem çevre hem toplum üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek, doğal ve kültürel mirasın korunmasını sağlamak ve ziyaretçilerin yaşam kalitelerini artırmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda *İğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'nda il turizminin gelişmesi için;

- a. Turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- b. Turizmin kültürel miras üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- c. Turizmin yerel halkın sosyal ve ekonomik yaşamı üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak,
- d. Etkili sürdürülebilir bir turizm yönetimi geliştirmek, ilkeleri benimsenmektedir.

Dünya Turizm Örgütü'ne (UNWTO) göre sürdürülebilir turizm; gelecekteki fırsatları gözetken şekilde mevcut kaynakları etkin kullanarak hem ziyaret edilen destinasyonların hem de turistlerin ihtiyaçlarını karşılayan, bu süreçte ekolojik bütünlüğü koruyan, kültürel kimliği destekleyen ve yerel topluluklara uzun vadeli fayda sağlayan turizmdir. Bu doğrultuda İğdır ilinde turizm faaliyetlerini, Türkiye Turizm Gastronomi Ajansı (TGA) ve Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (GSTC) kriterlerine, özellikle TR-1 (konaklama) ve TR-D (destinasyon) başlıklarına uyumlu olacak şekilde sürdürülebilir hâle getirmek öncelikli hedef olmalıdır. Bu hedef doğrultusunda doğal ve kültürel varlıkların turizm planlamasına entegrasyonu, çevresel taşıma kapasitesi dikkate alınarak yürütülmeli, yerel toplumun turizm süreçlerine katılımı çeşitli eğitimler ve desteklerle teşvik edilmeli; istihdam, ürün tedariki ve karar alma mekanizmalarında yerel paydaşlar öncelikli konuma alınmalı, turizmin etkileri, sürekli izlenebilir ve ölçülebilir bir yönetim sistemiyle denetlenmeli, bu süreçte kamu kurumları, sivil toplum ve özel sektör arasında kurumsal iş birliği mekanizmaları geliştirilmeli ve işletilmelidir. Bu genel başlıklara uygun olarak ilde turizmin doğal çevre üzerindeki negatif etkilerini azaltmak ve faydasını artırmak başlığı kapsamında şunlar yapılabilir:

Öncelikle ilde yerli ve yabancı turistlerin kullandığı en önemli destinasyonlardan birisi olan Ağrı Dağı ile ilgili olarak İğdır üzerinden çıkış yapılabilecek yeni rotalar oluşturulmalı, oluşturulacak rotalar üzerinde hem güvenliği sağlamak hem de deneyimi kaliteli hâle getirmek için uluslararası standartlara uygun altyapı (ulaşım yolları, yürüyüş patikaları, köprü ve geçitler, su temini, atık yönetimi, acil durum erişimi) ve üst yapı unsurları (yönlendirme ve işaret sistemleri, haritalar ve bilgi panoları, barınma ve dinlenme alanları, iletişim altyapısı) oluşturulmalıdır. İğdır'da sulak alanlar yeterince değerlendirilememektedir. Konuyla ilgili olarak Orta Karasu Çayı Sulak Alanı, sürdürülebilir turizmi, ekolojik bütünlüğü ve yerel toplulukların ekonomik ve sosyal refahını

gerçekleştirecek şekilde düzenlenmelidir. Bu kapsamda bazı altyapı ve üst yapı yatırımları (doğal malzemelerden yapılmış gözlem kulübeleri, ahşap yürüyüş yolları, doğal ve el işi ürün satış alanları, yöresel yemek sunumu yapılabilecek alanlar, atık yönetim alanları, bilgilendirme panoları) yapılmalı, haftanın belirli günlerinde ve saatlerinde turlar düzenlenmelidir. İğdir'a gelen ziyaretçiler, çoğunlukla aynı dil ve kültür yapısına sahip Azerbaycan ve İran çıkışlı turistlerden oluşmaktadır. Bu açıdan il, yerel toplumla uyumlu bir turist profilini ağırlamaktadır. Bu nedenle il, turizmin kültürel miras ya da sosyal ve ekonomik yaşam üzerindeki negatif etkilerini diğer destinasyonlar kadar yaşamamaktadır.

Sürdürülebilir turizm açısından turizm faaliyetlerinin yıl boyunca yapılması da önemlidir. Bu açıdan kış turizmi için özellikle Ağrı Dağı merkezli yatırımların yapılması, Tuzluca Tuz Mağaraları'nın yıl boyunca hizmet veren bir speleoterapi merkezine dönüştürülmesi gerekmektedir. Kış mevsiminde İğdir şehrinde yaşanan hava kirliliği önemli bir sorundur. Bu açıdan turizm sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla bu sorunun temiz ve alternatif enerji kaynakları tercih edilerek çözülmesi gerekmektedir.

8. Gastronomi Kaynaklarını Etkin Kullanma

Turizmi geliştirmek amacıyla gastronomik unsurların etkin kullanımı, günümüz sürdürülebilir ve deneyime dayalı turizm anlayışında merkezî bir rol oynamaktadır. Bu husus, öncelikle yerleşmiş deneyimler yaratma kapasitesiyle önem kazanır. Turistler, artık standartlaşmış hizmetlerden ziyade o bölgenin özgün mutfak kültürünü, tarım ürünlerini ve mutfak geleneklerini doğrudan tecrübe etmek istemektedir. İğdir gibi tarımsal üretimi ön planda olan illerde üretilen ürünler, yalnızca tüketim malı değil, aynı zamanda turistik çekicilik unsuru hâline getirilebilir.

Yüksek bir tarım potansiyeli ve kültürel zenginliğe sahip İğdir'da, çok sayıda gastronomik unsur bulunmaktadır. Bunların bir kısmı sebze ve meyve olup bazıları coğrafi işaret almış tescilli ürünlerdir. Tescilli tarım ürünleri arasında İğdir kayısı ve İğdir beyaz üzümü yer almaktadır. Bu iki ürün, özellikle taze olarak il içinde tüketilmekte veya il dışına pazarlanmaktadır. Diğer tescilli ürünler ise tarımsal ürünlerden yapılmaktadır. Bunlar ise İğdir patlıcan reçeli, İğdir bozbaş yemeği, İğdir taş köfte yemeği ve İğdir omaç aşısı çorbasıdır. İlde ayrıca turistik açıdan değerlendirilebilecek, tescil potansiyeline sahip çok sayıda gastronomik unsur yer almaktadır. İğdir kaşarı ve Tuzluca balı hayvansal ürün kategorisinde değerlendirebileceğimiz ürünler arasında yer alır. İğdir yöresel mutfağına ait diğer unsurlar ise çorba, ana yemek, pilav ve tatlı kategorisine ayrılarak şu şekilde sınıflandırılabilir. Çorbalar: Omaç aşısı-evelik aşısı, pışruk, ayran aşısı, gatık aşısı, süt aşısı, sabah aşısı, kurut aşısı. Ana yemekler: Helise, mısembe, bozbaş, tavuk şorva, taş köfte, zeğme, saç kebabı, saç kavurma, lahana sarması, soğan yahnisi. Pilavlar: Süzme pirinç pilavı, bulgur pilavı, erişteli pilav, mercimekli pirinç pilavı, etli bulgur pilavı, ekşili pilav, kayısı pilav, evelikli pilav. Börekler: Nazıknan, kete, döğmeç, hangel, haşıl. Tatlılar ise: Eğirdek, hasude, kuymak, helva, kaysafa ve kavuttur. Bu yöresel yemeklerden Omaç aşısı çorbası, bozbaş ve taş köfte yemeği, İğdir'da eskiden beri evlerde ve bazı restoranlarda pişirilerek tüketilmektedir. Bu yemeklerin ilin tanıtımına katkı sağlaması dolayısıyla da ekonomik değere dönüşebilmesi, özellikle lokanta veya restoranlarda yaygın olarak üretilmesine ve özellikle il dışından gelen yerli ve yabancı müşteriler ya da turistler tarafından tüketilmesine bağlıdır. İğdir'da bu yemeklerin yapıldığı birkaç lokanta ya da restoran olup bu lokantalarda düzenli olarak üretilen yemekler hem yerli halk hem de dışarıdan gelen gurbetçiler ya da turistler tarafından tüketilmektedir. İlin turist profili genel olarak aynı kültüre sahip Nahçıvan ve İran'da yaşayan Azerbaycan Türkleri olduğundan bu yemekler, bu topluluklar tarafından da bilinmekte ve pişirilip tüketilmektedir. Bu durum, gastronomi turizminin çeşitlenmesi açısından sınırlayıcı olmakla birlikte Zengezur Koridoru'nun ve Ermenistan'la olan Alican Sınır Kapısı'nın açılmasıyla birlikte turist profilinin değişmesi ve bu olumsuzluğun da düzelmesi beklenmektedir. İlin gastronomik

unsurlarının turizme daha fazla konu edilmesi amacıyla geleneksel ya da modern üretim teknikleriyle çeşitli ürünler üretilebilir. Örneğin, yöresel kayısı çeşitlerinden, kuru kayısı, reçel/marmelat, meyve suyu/nektarı, şarap, kayısı çekirdeği kahvesi pestil, köme, kolonya ve parfüm; coğrafi işaretli Iğdır beyaz üzümünden şurup, reçel, marmelat, sirke, şarap, meyve suyu/nektarı, pekmez gibi ürünler üretilip turistlere sunulabilir. Yine aynı şekilde yöreye özgü bir ürün olan Iğdır patlıcan reçeli için görsel kimlik (logo, ambalaj tasarımı), slogan ve marka mesajları oluşturularak turizme daha fazla konu edilebilir. Iğdır'ın gastronomik unsurlarının turizm sektöründe daha etkin kullanımı için ayrıca şunlar yapılabilir: Her yıl düzenli olarak kayısı, üzüm ve yöresel lezzetler festivali düzenlenebilir. Iğdır'daki yeme-içme hizmeti sunan tesislere "Yöresel Menü Paketi" teklifi sunulabilir. Yöresel mutfağı esas alan "Iğdır Sofrası" konseptli restoran/kafeler kurulabilir. Iğdır'a özgü dijital tanıtım ve reklam ürünleri hazırlanarak ilin gastronomik unsurları tanıtılabilir.

9. Dijitalleşme ve Akıllı Turizm Uygulamalarını Etkili Kullanma

Veri tabanlı karar alma süreçlerinin temelini oluşturan dijital teknolojiler, günümüzde turizm destinasyonlarının rekabet avantajını belirleyen kritik unsurlardır. Iğdır, doğal, kültürel ve tarihî değerleri, üç ülkeye komşu olmasıyla yüksek bir turizm potansiyeline sahiptir. Bununla beraber bu potansiyelin gerçekleşme hızı, dijital altyapı eksiklikleri, veri tabanlı yönetim zafiyetleri ve yerel turizm aktörlerinin dijital yeterlilik düzeyinin düşüklüğü ile sınırlanmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye Turizm Stratejisi 2023-2033 ve Akıllı Şehirler Stratejisi gibi üst düzey politika belgelerinden hareketle, Iğdır'da yerel ölçekli bir Akıllı Turizm Eylem Planı hazırlanarak dijital dönüşüm somut adımlarla hayata geçirilmelidir. Bu sürecin merkezinde, yerel turizm verilerinin merkezleştirildiği ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı ile TÜİK veri sistemleriyle uyumlu çalışabilen bir Yerel Turizm Bilgi Sistemi (YTBS) yer almalıdır. YTBS, konaklama, ulaşım, gastronomi ve kültürel ziyaret noktaları hakkındaki verileri toplayarak talep tahmini, fiyat dinamikleri ve pazarlama stratejileri gibi alanlarda karar destek sağlamalıdır. Bu sistemin kullanıcı arayüzü olarak "Iğdır Turizm" adlı çok dilli (Türkçe, İngilizce, Rusça, Farsça, Ermenice) bir mobil uygulama geliştirilmeli, bu uygulama üzerinden GPS destekli akıllı rotalama, çevrim içi rehber rezervasyonu, yerel ürün e-ticareti ve etkinlik duyuruları sunulmalıdır. Aynı şekilde, dijital pazarlama stratejileri güncellenerek komşu ülkelerdeki hedef kitlelere yönelik içerikler, sosyal medya platformları üzerinden paylaşılmalıdır. Iğdır'ın kültürel miras değerlerinin dijitalleştirilmesi ve uluslararası erişime açılması da stratejik bir öncelik olmalıdır: Ağrı Dağı, Tuzluca Tuz Mağaraları, Selçuklu Kervansarayı, Karasu Sulak Alanı, Tuzluca Gökkuşuğu Tepeleri ve diğer turistik çekicilikler, 3D tarama ve sanal tur teknolojileriyle dijital ortamlara taşınmalı ve T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının "Dijital Kültür Varlıkları" projesiyle entegre edilmelidir.

10. Tematik Rotalar Geliştirme

Tematik rotalar, turizm stratejilerini yalnızca mekânsal değil, aynı zamanda anlatsal ve kültürel derinlik kazandırarak dönüştürür; bu da ziyaretçilerde sadece gözlemci değil, aktif katılımcı kimliği oluşturur. Bu rotalar, yerel miras öğelerini pazarlanabilir turistik deneyimlere dönüştürerek kültürel sermayenin ekonomik açıdan değer kazanmasını sağlar. Iğdır gibi stratejik konumda yer alan illerde bu rotalar, ekonomik olmanın yanında kültürel diplomasi ve bölgesel iş birliği için de stratejik altyapılar olarak işlev görür. Bu tematik rotalar, ziyaretçi konaklama süresini uzatmak ve destinasyon içi dolaşımı artırmak amacıyla planlanmıştır. Doğal ve kültürel turistik çekiciliklere sahip Iğdır'da ilçelere göre şu tematik rotalar oluşturulabilir:

Iğdır Merkez ilçe sınırları içerisinde oluşturulabilecek rotalardan birisi, arkeoloji temalı "Urartu Rotası"dır. Merkez Melekli beldesi sınırları içerisinde yer alan bu rota üzerinde Erikua ve Urartu

dönemlerine ait kale ve kale yerleşmeleri ile kurganlar yer almaktadır. Bu dönemlere ait yerleşmelerin başlıcaları, Örgülütepe, Gelinciktepe, Hazine Tepe ve Kasımtığı Tepe’leridir.

Merkez ilçe dâhilinde oluşturulabilecek bir diğer rota, kent tarihi temalı “İğdır-Oba-Hakmehmet” rotasıdır. Bu rota üzerinde İğdır şehrinin yüzyıllık tarihine dair izler yer almaktadır. Rota dâhilinde ziyaret edilebilecek ilk yer, Oba ve Hakmehmet köylerindeki Türk soykırımı anıtlarıdır. Rotanın bir diğer ayağı, Şehit Mehmet Çavuş Anıtı’dır. Bir sonraki ve son durak ise İğdır Türk Soykırımı Anıtı ve Müzesi’dir. Bu destinasyonlarda yerli ve yabancı turistler, İğdır’ın kurtuluşa giden yolda yaşadıkları bazı hadiseleri yerinde görme ve deneyimleme imkânına sahip olacaklardır.

İğdır Merkez ilçe dâhilinde oluşturulabilecek bir diğer rota, doğa ve arkeoloji temalı “İğdır-Suveren-Çilli” rotasıdır. İğdır Merkez ilçeye bağlı Suveren köyünden başlayan rota, Pamuk Dağı ve Zor Dağı arasındaki Çilli köyü sınırları içerisindeki Üçtepeliler mevkinde son bulur. Bu rota üzerinde köy ve yayla hayatı, taş meskenler, doğal bitki örtüsü, yaban hayatına dair unsurlar (tavşan, tilki, ceylan) izlenebilmektedir. Üçtepeliler mevki, esasında bir kraterin zirveleri olup içerisinde krater gölleri ve volkanik dom barındırmaktadır. Bu volkanik dom üzerinde ise etrafı iç içe iki surla çevrili Antik Üçtepeliler kale yerleşmesi yer almaktadır. Bu rotayı kullanacak turistler, buradan ayrıca İğdır Ovası ile Doğubayazıt Ovası’nı aynı anda izleyebilmektedir. Rota, katılımcılar için birçok doğal, kültürel unsurun aynı anda deneyimlenmesi fırsatını sunar.

İğdır Merkez ilçe dâhilinde oluşturulabilecek bir diğer rota, tarih ve doğa temalı “Korhan Yaylası-Küp Gölü” rotasıdır. Bu rota, Korhan Yaylası’nda başlayıp Küp Gölü’nde son bulmaktadır. Bu rota üzerinde Korhan Yaylası’nda eski İğdır Yerleşmesi, Meşe Ormanları, Büyük Maar Çukurları ve Küp Gölü yer almaktadır. Bu rota üzerinde tarihî yerleşimler, relikt bitki örtüsü, yaban hayatı, volkanik ve hidrografik unsurlar gözlemlenebilir.

Tuzluca ilçesinde Tuzluca Tuz Mağaraları, Gökkuşluğu Tepeleri, Yukarı Çıyrıklı Kuş Cenneti ve Kuş Halkalama Merkezi, Tekeli Dağı, Ekerek Gölü, Hamurkesen Alabalık Çiftliği ve Mesire Alanı her biri ayrı rota olarak değerlendirilebilecek alanlardır. Tuzluca Tuz Mağaraları, jeolojik yapıdan kaynaklı mikroklimatik özellikleriyle solunum sistemi sağlığına yönelik doğal tedavi potansiyeli taşıyan bir terapötik bir ortamdır. Tuzluca Tuz Mağaraları, sağlık turizmi temalı rotaya dönüştürülebilir. Tuzluca’da oluşturulabilecek bir diğer rota, jeoturizm temalı “Gökkuşluğu Tepeleri Rotası”dır. Gökkuşluğu Tepeleri, tersiyer yaşlı tortullardan oluşan farklı mineral özelliğine sahip katmanların oluşturduğu doğal bir yapıdır. Gökkuşluğu Tepeleri, doğa yürüyüşleri ve trekking için ideal bir alandır. Kırmızı, kahverengi, boz ve sarı tonlara sahip toprak yapısı, fotoğrafçılık için etkileyici manzaralar oluşturur.

Tuzluca ilçesinde oluşturulabilecek bir diğer rota, ekoturizm temalı “Yukarı Çıyrıklı Kuş Cenneti ve Halkalama Merkezi Rotası”dır. Yukarı Çıyrıklı Kuş Cenneti, dünyada görülen 450’den fazla kuşun uğradığı, beslendiği ve ürediği bir alandır. Yukarı Çıyrıklı Kuş Cenneti ve Kuş Halkalama Merkezi, ziyaretçilerin yürüyüş ve kuş gözlemi yapabilecekleri, ayrıca fotoğraf çekebilecekleri bir alandır. Ziyaretçiler, aynı zamanda burada doğa koruma sürecine aktif katılımcı olarak katılabilmek imkânına sahip olduklarından rota, katılımcılarına “deneyimsel” turizm de sunmaktadır.

Tuzluca ilçesinde oluşturulabilecek bir diğer rota, dağcılık temalı “Tekeli Dağı Rotası’dır”. Tekeli Dağı, kırsal yaşamın izlenebileceği, günübirlik yürüyüş ve tırmanış yapılabilecek alanlardan birisidir.

Karakoyunlu ilçesi, doğal ve tarihî güzellikleriyle farklı rotalar oluşturulabilecek potansiyele sahiptir. Bununla birlikte ilçede doğa-tarih ve arkeoloji temalı “Karakoyunlu-Karasu Doğa-Tarih ve Arkeoloji Rotası” oluşturulabilir. Ağrı Dağı lav akıntılarınının İğdır Ovası ile buluştuğu alandan çıkan ve Bulakbaşı, Aktaş, Yazlık ve Hıdırlı köyleri sınırları içerisinde yer alan kaynaklar, Orta Karasu

Çayı'nı ve sulak alanını oluşturur. Bugün bu köylerin kuruluşunda başlıca rolü oynayan bu su kaynakları, Erikua ve Urartu gibi Demir Çağı dönemi medeniyetlerine ait çok sayıda yerleşmenin de burada kurulmasını sağlamıştır. Günümüzde sahada bu medeniyetlere ait çok sayıda kale, kale yerleşmesi ve kurganlar (mezarlık alanları) yer almaktadır. Bu nedenle Karakoyunlu-Karasu Doğa, Tarih ve Arkeoloji Rotası'nda yürüyüş yapma, doğayı gözleme ve fotoğraflama, geçmişe yolculuk yapma gibi deneyimleri bir arada yaşama imkânı bulunmaktadır. Rotanın bir sonraki ve son durağı Karakoyunlu Tarihî Mezarlığı ve buradaki koç başlı mezarların görülmesidir.

Aralık ilçesinde "Ahura Rotası", hüznü ve doğa turizmini bir araya getiren, duygusal derinliği yüksek bir tematik rota oluşturabilir. Ağrı Dağı'nın kuzeybatı yamacında yer alan Ahura, Cehennemdere adı verilen vadi içerisinde yer alır. Bir Orta Çağ yerleşmesi olan Ahura, bazı kaynaklarda Nuh'un Gemisi'nin karaya oturduğu ve insanlık tarihinin yeniden başladığı yer olarak kabul edilir. 1840 yılında meydana gelen şiddetli bir depremin tetiklediği volkanik bir patlamayla oluşmuş lahar akıntısıyla yok olan yerleşme, Yakup Peygamber Manastırı ve halkının büyük bir bölümüyle birlikte yok olmuştur. Ahura'dan geriye sadece bir mezarlık ve bazı kalıntılar kalmıştır. Cehennemdere Vadisi'nde Ahura'dan yukarıya doğru ilerledikçe ağaç boyutu kazanmış asırlık kuşburnu ağaçlarının içerisinde geçer. Bu alan geçildikten sonra kilometrelerce uzunluğa sahip toprak altı buzullarıyla karşılaşılır. Eriyen buzullar yer yer soğuk kaynaklar oluşturur. Vadinin devamında mağaralar, buzullar ve buzul sularının oluşturduğu şelaleler yer alır. Cehennemdere Vadisi, tüm bu değerleriyle bir günlük rota oluşturacak zenginliğe sahiptir.

Aralık ilçesinde oluşturulabilecek bir diğer rota, "Serdarbulak Rotası"dır. Rota, bisiklet, motosiklet ve diğer motorlu taşıtlara açık vaziyettedir. Bu rota, Aralık ilçesinin doğal ve kültürel yaşam ritmini yansıtan, doğa ve yayla kültürünü merkeze alan, dinamik bir tematik güzergâhtır. Rota, Serdarbulak Yaylası'ndaki geleneksel yayla yerleşmeleriyle yayla yaşamının tecrübe edilebileceği bir alandır. Yayladaki bazalt taşlarından yapılmış kışla, geçmişte Osmanlı-Rusya ve İran ülkeleriyle olan güvenliğin sağlandığı bir alan olup seyreden tarihe götürecektir. Serdarbulak Yaylası, Büyük ve Küçük Ağrı Dağı Arasında yer alır. Buradan her iki dağı, Ermenistan, Azerbaycan, İran'ı gözlemlemek mümkündür. Burada ayrıca Küçük Ağrı Dağı'nın relik karakterli huş ve kavak ormanlarını izlemek hatta gezmek mümkündür.

11. Kent Peyzajını Düzenleme ve Rekreatif Alanları Artırma

Kent peyzajının düzenlenmesi ve rekreasyon alanlarının artırılması, turizmin kalitesini ve cazibesini doğrudan etkileyen kritik faktörlerdendir. Akademik literatürde kentsel yeşil alanlar, yalnızca estetik değil, aynı zamanda turist deneyimini zenginleştiren ve destinasyon sadakatini artıran unsurlar olarak vurgulanmaktadır. Özellikle doğa ve kültürel mirasın birleştiği kentlerde, iyi tasarlanmış parklar, yürüyüş yolları ve dinlenme mekânları, turistlerin konaklama süresini uzatmakta ve harcama potansiyelini yükseltmektedir. Iğdır'ın yeşil alan durumu, ulusal ve uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında yetersiz düzeydedir. Uluslararası standart kuruluşu WHO (Dünya Sağlık Örgütü), her kişiye düşen minimum yeşil alan miktarını 10-15 m² olarak önermektedir. Bu, sağlıklı bir yaşam için temel bir ihtiyaçtır. Iğdır'ın nüfusu, 105.330 kişidir ve toplam yeşil alan, 780.432 m²'dir. Bu verilerle hesaplandığında, her kişiye düşen yeşil alan, 9,08 m² olarak çıkmaktadır. Bu hesaplama göre Iğdır'ın mevcut yeşil alan oranı, uluslararası standart olan 10-15 m²'nin önemli ölçüde gerisinde kalmaktadır.

Yalnızca m² başına kişi sayısı değil, yeşil alanların kalitesi ve kullanım amaçları da önemlidir. Iğdır şehrindeki park ve ağaçlandırma alanları, 137.752 m² olup bu alanlar, genellikle toplumsal etkinliklere açık, dinlenme ve oyun alanı olarak kullanılan park ve bahçelerdir. Çoğu parkta dikili ağaçlar fidan boyutundadır. Bu alanlar, toplam yeşil alanın sadece %17,6'sını oluşturmaktadır. Aktif

orman alanı (618.680 m²) toplam yeşil alanın %79'unu oluşturmaktadır. Ancak "aktif orman" alanı, kentsel alan dışında yer alıp günlük yaşamda kolayca erişilebilir ve kullanılabilir nitelikte değildir. Diğer refüj ve yürüyüş yolları gibi alanlar, toplam yeşil alanın küçük bir kısmını (%3,5) oluşturur ve genellikle dinlenme amacıyla kullanılacak nitelikte değildir. Bazı refüj alanları parkeyle kaplı olup yeşillendirilmemiştir. İldeki yollar ve kaldırımlar da yayaların veya bisikletlerin ya da motorlu araçların rahatlıkla seyredebileceği özellikte değildir. Bu nedenle kaldırım ve yollar, yaya ve araç trafiğine uygun hâle getirilmelidir. Özellikle Vali Yolu Caddesi'nde kaldırımlar, orijinal hâliyle kullanıma açılmalıdır.

İlde alt yapı yeterli değildir; yağmurlu günlerde yollar sular altında kalmaktadır. Bu sorun, il trafiğini ve imajını olumsuz yönde etkilemektedir. İldeki trafik sorunu çözülmeli, yeterli otopark alanı oluşturulmalıdır. Yürüyüş yolu sayısı artırılmalı ve bunlar trafiğin yoğun olmadığı alanlarda oluşturulmalıdır. Mevcut parklar düzenli olarak bakıma alınmalıdır. Parklara dikilen ağaçlar, yöre iklimine adapte olabilen, yaprağını dökmeyen ağaçlardan oluşmalıdır. Kent içi boş araziler, çöplük alanları ve kullanılmayan alanlar, yeniden değerlendirilmeli ve parka ve otoparka dönüştürülmelidir. Özellikle yoğun nüfuslu mahallelerde, çocuk oyun alanları, spor tesisleri ve dinlenme bölgeleri içeren modern parklar inşa edilmelidir. Var olan park ve ağaçlandırma alanlarının bakım ve yenilenmesi öncelikli hâle getirilmelidir. Binaların çatıları, balkonları ve duvarları dikey bahçelerle kaplanarak "kentsel orman" kavramı benimsenmelidir. Cadde ve sokak kenarlarında ağaçlandırma projeleri hızlandırılmalı, mevcut ağaçlar korunmalı ve yeni ağaçlar dikilmelidir. Vatandaşların yeşil alanlara sahip çıkması için bilinçlendirme kampanyaları düzenlenmeli, "benim parkım" gibi projeler başlatılmalıdır. Okullarda çevre eğitimi güçlendirilmeli ve öğrencilerin yeşil alan projelerine katılımı teşvik edilmelidir. Kentsel planlamada yeşil alanlar için mutlak koruma statüsü verilmeli, gelecekteki yapılaşmaya karşı korunmalıdır.

12. Deneyimsel Turizm Uygulamalarını Artırma

Deneyimsel turizm, turistin pasif gözlemciden aktif katılımcıya dönüşmesini sağlayan, yerel kültürel ve doğal değerlerle doğrudan etkileşime dayalı bir turizm yaklaşımıdır. Deneyimsel turizm, ayrıca kitle turizminin homojenleştirici etkilerine karşı alternatif bir paradigma olarak turist memnuniyeti, sadakat ve tekrar ziyaret niyeti üzerinde olumlu etkiler yarattığı için turizm pazarlaması ve destinasyon yönetimi açısından stratejik bir önem taşımaktadır. Iğdır'ın deneyimsel turizm stratejisi, yalnızca "görmeyi" değil, "katılmayı", "denemeyi", "üretmeyi" ve "içinde hissetmeyi" hedeflemelidir. Bunun için hem kamu kurumları hem de yerel üretici birlikleri, kadın kooperatifleri, otel/restoran işletmeleri ve akademik kurumlar arasında iş birliği mutlaka sağlanmalıdır. Bu açıdan Iğdır'da deneyim alanları oluşturularak turizm faaliyetleri çeşitlendirilmeli ve tüm yıla yayılmalıdır. Iğdır özelinde deneyimsel turizmi geliştirmek amacıyla "gastronomi atölyeleri" kurularak turistlerin yöresel yemekleri yerel halkla birlikte pişirmesi sağlanmalıdır. Bu kapsamda yine turistlerin köy evlerinde konaklayıp yöresel yemekleri doğrudan üreticiden öğrendiği "köy mutfak deneyimi" paketleri oluşturulmalıdır. "Coğrafi İşaretli Ürün Yolları" adı altında Vali Yolu Caddesi ve diğer yoğun turistik arterlerde Iğdır'ın coğrafi işaretli ürünlerini satan yerel ürün mağazaları, deneyim odaklı hediyelik eşya noktaları ve "tat stantları" kurulmalı, turistlerin ürünleri sadece tüketmekle kalmayıp üretim süreçlerini de izleyebileceği "Canlı Mutfak Noktaları" geliştirilmelidir.

Ekoturizm çerçevesinde Iğdır Ovası'nın agroturizm potansiyeli değerlendirilmeli; bu kapsamda "tarım turu ve ürün hasadı" deneyimine yönelik etkinlikler gerçekleştirilmelidir. Turistlerin, Iğdır kayısı, miskali üzümü, patlıcan gibi ürünlerin hasat süreçlerine katılarak "ürünün toprağa düşmesinden sofraya ulaşmasına" kadar olan süreci yaşamaları sağlanmalıdır. İlde Aras Doğa Köyü gibi mevcut "organik tarım atölyeleri" örnekleri genişletilerek turistlerin organik tarımda sulama,

gübreleme ve hasat aşamalarına katıldığı etkinlikler sunulmalıdır. Tuzluca, Karakoyunlu ve Aralık köylerinde ev pansiyonları ve agro-konaklama imkânları geliştirilmeli, bu konaklamaların menülerinde yöresel ürünler ve yemekler yer almalıdır. Turistlerin Iğdır Tuzluca balının üretimi ve hasadı süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Iğdır Kayısı Festivali ve Nevruz Şenlikleri, turistler için katılımcı etkinliklerle zenginleştirilmeli; turistlerin bu festivallerde yöresel kıyafetler giyerek etkinliklere katılımı sağlanmalıdır. Halk eğitim merkezlerince açılan halı ve kilim dokuma tezgâhlarında, Iğdır Üniversitesinin Seramik ve Kaya Tuzu İşleme Atölyesi'nde turistlerin de bu deneyimi yaşamalarına fırsat verilmelidir. "Iğdır Deneyim" adlı, çok dilli mobil uygulama ile turistler, coğrafi işaretli ürün turları, gastronomi atölyeleri, doğa rotaları ve festivallere anlık katılım sağlayabilmelidir. Uygulamada AR (Artırılmış Gerçeklik) ile tarihî mekânların eski hâli canlandırılabilir. Her coğrafi işaretli ürünün ambalajında veya satış noktalarında kare kodlarla üretim süreci, tarihî köken ve yöresel hikâyeler anlatılmalıdır.

13. Nitelikli Hediyelik Eşya Envanterini Geliştirme

Nitelikli hediyelik eşya envanterinin geliştirilmesi, turizm açısından gelir artırıcı bir ticari unsur olmanın ötesinde, turist deneyimini zenginleştirir, yerel halkın ekonomiye katılımını artırır, kültürel mirasın sürdürülebilir şekilde canlı tutulmasına imkân tanır ve destinasyonun küresel algısını güçlendirir. Özellikle Iğdır gibi jeo-ekolojik ve kültürel zenginliklere sahip bölgelerde yerel kimliği yansıtan ürünler, destinasyonun markalaşmasına katkı sağlarken turizmin mevsimsel ve mekânsal sınırlarını aşmasına da olanak tanır. Öncelikle Iğdır'ın nitelikli hediyelik eşya envanterini geliştirmek amacıyla coğrafi işaret almış ürünlerini değerlendirmek gerekmektedir. Iğdır'da coğrafi işaret almış Iğdır kayısı ve Iğdır beyaz üzümü, çok sayıda hediyelik ürüne dönüştürülerek pazarlanabilme potansiyeline sahiptir. Bunun yanında omaç aşısı, taş köfte ve bozbaş yemekleri, raf ömrünü uzatma teknikleriyle işlenerek ilin hediyelik ürün envanterine dâhil edilebilir. Bunlara ek olarak başta coğrafi işaretli Iğdır patlıcan reçeli olmak üzere yöresel diğer ürünler de uygun ambalajlama yöntemleri ve logolarla hediyelik eşya olarak değerlendirilebilir. Bununla beraber Iğdır'a özgü turistik unsurların (Ağrı Dağı, leylek) resmedildiği ya da işlendiği halı, kilim, keçe ve yolluk gibi ürünler, hediyelik eşya envanterine kazandırılabilir.

Iğdır'da hâlihazırda Iğdır Üniversitesine ait atölyelerde çanta, kemer, cüzdan, deri kalem, magnet, minyatür halı dokuma tezgâhı, seramik ürünler ve kaya tuzundan yapılan çeşitli ürünler üretilmektedir. Bu üretimlerin çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması gerekmektedir. Iğdır'ın killi toprak yapısı, çanak çömlek, kayaç yapısı heykel ürünleri yapmaya elverişlidir. Geçmişte Erikua ve Urartu medeniyetlerinin hüküm sürdüğü Iğdır'da bu medeniyetleri yansıtan çanak, çömlek, yazıt ve heykeller, ayrıca Türk kültürünü yansıtan koç heykelleri ile yörenin daimî sakinlerinden olan leylek heykel veya maketleri üretilebilir. Yine bu üretime Ağrı Dağı gibi doğal, Türk Soykırım Anıtı gibi kültürel varlıkların maketleri eklenebilir.

Iğdır'da, Iğdır'a özgü hediyelik eşya veya ürünlerin pazarlandığı herhangi bir satış noktası bulunmamaktadır. Bu nedenle bu alanda üretim yapan üreticileri teşvik etmek ve daha fazla turist alışıveriş yapabilmelerini sağlayacak satış noktaları oluşturulmalı; bu ürünler konaklama tesislerinde de bulundurulmalıdır. Iğdır'a özgü hediyelik eşyaların ulusal ve uluslararası pazarlarda tanıtılması amacıyla "Iğdır Portalı" adı altında çevrim içi bir platform oluşturulmalı, bu portala, yerel üreticilerin ürünlerini yükleyebileceği bir sistem entegre edilmeli ve bu portal üzerinden ürün tanıtımı ve doğrudan satış imkânı da sağlanmalıdır.

14. Tuzluca Tuz Mağaraları'nın Kullanım Alanlarını ve Cazibesini Artırma

Tuzluca Tuz Mağaraları'nın kullanım alanlarını ve cazibesini artırma yönünde atılması gereken adımlar, jeolojik potansiyelin turizme dönüştürülmesi ve uluslararası sağlık turizmi standartlarına uyum sağlanması perspektifinden değerlendirilmelidir. Sürkit Tuz İşletmesi'nin sahip olduğu yaklaşık 1 km²'lik alanın ve içerdiği terk edilmiş odaların, speleoterapi uygulamaları için yeterli fiziksel altyapı sunduğu bilinmektedir. Bununla beraber bu potansiyelin sürdürülebilir ve entegre bir turizm ürününe dönüşmesi, çok boyutlu bir planlama ve stratejik yatırımlarla mümkün olacaktır. Öncelikle, mağara çıkış noktasında yetersiz kalan ışıklandırmaların ve yönlendirme tabelalarının yenilenecek uluslararası erişilebilirlik ilkelerine uygun hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu, yalnızca estetik değil, aynı zamanda ziyaretçi güvenliği ve deneyim kalitesi açısından temel bir gereksinimdir. Mağaranın sağlık turizmi potansiyelinin aktifleştirilmesi için özellikle solunum yolu hastalıklarının tedavisinde etkili olduğu bilinen speleoterapi odalarının hizmete alınması, stratejik bir öncelik olmalıdır. Bu kapsamda, Nahçıvan'da Duzdağ Tuz Mağarası'nda olduğu gibi ahşap oturma birimleri, doğal ışıklandırılmış maket evler ve tedavi odalarına sahip kompleks bir model Tuzluca'ya uyarlanabilir. Bu tür bir entegrasyon, tedavi ve konaklama hizmetlerini aynı alanda sunarak "gündüz tedavi-gece konaklama" modelinin kurulmasını sağlar. Hâlihazırda Iğdır Üniversitesi tarafından başlatılan halo terapi uygulamaları örnek alınarak yerel sağlık kurumları ve Üniversite ile iş birliği içinde tıbbi denetimli terapi programlarının geliştirilmesi, Tuzluca'yı sadece bölgesel değil, uluslararası düzeyde sağlık turizmi destinasyonu hâline getirebilir. Ayrıca mağara çevresinde 15 kişilik kapasiteye sahip, üç adet konukevinin hizmete alınması ve bu yapıların tuz terapisi odalarına dönüştürülerek 40 kişilik bir tedavi kapasitesine çıkarılması, mevcut altyapı kaynaklarının etkin kullanımını sağlayacaktır. Bu konukevlerinde sadece tedavi değil, aynı zamanda tuz temalı yerel mutfak ürünlerinin deneyimlendiği gastronomi odalarının oluşturulması, sağlık turizmini kültürel ve gastronomik turizmle bütünleştirecektir. Bu yaklaşım, UNWTO'nun (2022) "wellness tourism" modelinde vurgulanan bütüncül iyi oluş anlayışıyla da örtüşmektedir. Eğitsel işlevin artırılması da önem taşımaktadır. T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ile koordineli olarak öğrencilerin jeoloji, sağlık ve çevre eğitimi amacıyla mağarayı ziyaret etmelerine yönelik akredite programların geliştirilmesi, Tuzluca'yı yalnızca bir sağlık merkezi değil, aynı zamanda "açık hava sınıfı" niteliğinde bir öğrenme ortamına dönüştürebilir. Bu süreçte, mağaranın jeolojik oluşumu, tuzun insan sağlığındaki rolü ve sürdürülebilir turizm ilkeleri üzerine interaktif panolar, dijital rehberlik sistemleri ve mobil uygulamalar kullanılarak ziyaretçilere aktarılmalıdır. Son olarak, Türkiye'de speleoterapi uygulamalarının henüz resmî bir sertifikasyon ve denetleme sistemine sahip olmaması, Tuzluca'nın bu alanda öncü olmasını mümkün kılmaktadır. Bu bağlamda, yerel sağlık otoriteleri, turizm müdürlüğü ve akademisyenlerden oluşan bir iş birliğiyle "Tuzluca Speleoterapi Standartları" geliştirilmeli ve bu model, ülke geneline örnek teşkil etmelidir. Tuzluca Mağaraları'nı ziyaret eden ziyaretçiler için yöresel yemeklerden oluşan menüyle yeme-içme hizmetleri veren alanlar oluşturulmalıdır. Bu durumda ziyaretçiler destinasyonda daha uzun süre kalabileceklerdir. Tuz Mağaraları'nın daha fazla ziyaretçi çekebilmesi, ulaşım koşullarının iyileştirilmesine bağlıdır. Bu nedenle destinasyona özgü yolcu taşımacılığının başlatılması gerekmektedir.

15. Iğdır Merkezde İlin Turistik Cazibelerini Gösteren Yönlendirme Sistemi Oluşturma

Iğdır merkezinde ilin tüm cazibe noktalarını kapsayan ve ziyaretçileri sistematik bir şekilde yönlendiren bir bilgi ve yönlendirme sisteminin kurulması, turizm deneyiminin kalitesini artırmak ve yerel ekonomiye etkin katkı sağlamak açısından stratejik bir önceliktir. Bu bağlamda, özellikle il ve ilçe girişlerine, trafik yoğunluğu yüksek olan kavşaklar ve ana yollar üzerine yönlendirme tabelası yerleştirilmelidir. Tabelaların görsel tasarımı, uluslararası turizm standartlarına uygun olarak net,

okunaklı ve çok dilli olmalıdır. Bu sayede hem yerel hem de yabancı ziyaretçilerin yol bulma süreci kolaylaştırılır. Yönlendirme sistemine kare kodlar entegre edilmelidir. Bu kare kodlar, sadece konum bilgisi değil, aynı zamanda o noktanın tarihî, jeolojik veya kültürel önemi, açık saatleri, giriş ücretleri ve çevresindeki diğer ilgili noktalara bağlantı gibi dinamik veriler sunmalıdır. Bu kodların her bir tabela üzerinde yer alması, ziyaretçinin akıllı telefonu üzerinden anlık ve derinlemesine bilgiye ulaşmasını sağlayarak “etkileşimli turizm” deneyimini güçlendirecektir. Kare kodlar, aynı zamanda turistik konaklama, yeme-içme ve ulaşım hizmeti veren işletmelere de entegre edilmelidir. Böylece turistler, birçok noktadan ilin turistik cazibelerine en kısa ve kolay yoldan nasıl ulaşabileceklerini görebileceklerdir. Yine turistik cazibelere 500 metre kala yerleştirilecek yönlendirme levhaları, ziyaretçinin hedefe yaklaştığını hissetmesini sağlayarak psikolojik olarak motivasyonunu artıracaktır.

16. Ejder Kervansarayı'nın Turizm Amaçlı İşlevselliğini Artırma

Kervansaraylar, Orta Çağ'da özellikle Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde seyyahların, tüccarların ve kervanların güvenli geçişini sağlamak amacıyla inşa edilen, fonksiyonel ve savunma odaklı yapılardır. Ejder Kervansarayı da bu geleneksel mimari kalıbın yerel koşullara uyarlanmış bir örneği olup stratejik coğrafi konumu sayesinde hem bölgesel ticaretin hem de kültürel alışverişin yoğunlaştığı bir durak noktası işlevi görmüştür. Günümüzde ise tarihî önemine rağmen turistik potansiyelinin yeterince değerlendirilemediği görülmektedir. Kültürel miras turizminin temel ilkeleri dikkate alındığında Ejder Kervansarayı, sadece bir tarihî yapı olarak değil, aynı zamanda “yaşayan miras” anlayışı çerçevesinde yeniden canlandırılabilir bir destinasyon hâline getirilmelidir. Bu bağlamda, sadece mimari dokusunun korunması değil, aynı zamanda içinde barındırdığı tarihsel bellek, bölgesel yemek kültürü, el sanatları ve sosyal etkinliklerle entegre edilerek çok katmanlı bir deneyim mekânına dönüştürülmesi gerekmektedir. Türkiye’de kervansarayların bazıları, kültür-sanat etkinliklerine, gastronomik festivallere ve akademik seminerlere ev sahipliği yaparak turizm merkezlerine dönüşmüşlerdir. Ejder Kervansarayı'nın da bu model doğrultusunda “kültürel üretim mekânı” hâline getirilmesi, bölgenin yalnızca turistik cazibesini değil, aynı zamanda ekonomik ve toplumsal canlanmasını da sağlayacaktır. Bu doğrultuda, ulaşım altyapısının iyileştirilmesi (her gün belirli saatlerde seferler düzenlenmesi vb.), yeme-içme hizmetlerinin sunulması, bilimsel-sanatsal etkinlik programlarının düzenlenmesi ve yerel halkın katılımcı rolünün güçlendirilmesi, temel stratejik adımlar olarak öne çıkmaktadır.

17. Sınır İli Olma Avantajını Turizmde Etkili Kullanma

Iğdır'ın, İran, Azerbaycan (Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti) ve Ermenistan ile sınırı bulunmaktadır. Azerbaycan ile hâlihazırda sınır bağlantısını sağlayan Dilucu Sınır Kapısı hizmete açıktır. İran ile geçmişte sınır bağlantısını sağlayan Borualan Sınır Kapısı kapalıdır. Bu ülkeden Iğdır'a gelen turistler, Gürbulak Sınır Kapısı'nı kullanmaktadır. Ermenistan ile Alican Sınır Kapısı bulunmakla birlikte bu kapı, 1993 yılında Ermenistan ile yaşanan siyasi sebeplerden dolayı kapatılmıştır. Ancak 2026 yılı içerisinde tekrar açılması planlanmakta ve bu nedenle sınır kapısında çalışmalar devam etmektedir. Alican Sınır Kapısı'nın açılması ve Türkiye ile Ermenistan arasındaki resmî geçişlerin başlamasıyla birlikte Ermenistan çıkışlı turistlerin geldiği ilk destinasyon, Iğdır olacaktır. Bu nedenle ilin turizm alt ve üst yapısı (konaklama ve yeme-içme hizmetleri veren tesisler, ulaşım hizmetleri, danışma ve rehberlik hizmetleri vb.) daha fazla turiste hizmet sunacak şekilde geliştirilmelidir. Iğdır'da Ermeni turistler için ilk gezilecek yerin başında ise Ağrı Dağı ve Ahura (Yenidoğan) yerleşmesi gelmektedir. Bu nedenle Ağrı Dağı'na olan ulaşım, düzenli hâle getirilmeli, bazı noktalarda dinlenme ve zaruri ihtiyaç alanları oluşturulmalıdır. Yine Ahura Hristiyan Mezarlığı, ziyaret edilebilir şekilde düzenlenmeli, buraya düzenli ulaşım imkânı sağlanmalı, dinlenme ve ihtiyaç noktaları oluşturulmalıdır.

Ermenistan'dan gelecek bir diğer ziyaretçi profili ise Ezidilerdir. Cumhuriyet öncesinde Iğdır'ın 28 köyünde yaşayan bu topluluk, atalarının yaşadıkları köyleri ziyaret etmek isteyebilir. Bu nedenle bu yerleşmeler tespit edilerek turistik alt yapı gereklilikleri sağlanmalıdır. Zengezur Koridoru'nun açılmasıyla birlikte ilden geçen turist sayısı artacaktır. Bu nedenle bu turistlerin gecekalmelerini sağlayacak cazibeler oluşturulmalıdır. Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Iğdır halkı arasında hem dil hem de kültürel miras açısından derin bağlar vardır. Azerbaycan ile yürütülecek ortak kültürel, sanatsal aktiviteler, öğrenci değişim programları, öğrenci gezileri gibi iş birlikleri ile daha fazla turist kabulü sağlanmalıdır. Gürbulak Sınır Kapısı, Türkiye-İran ilişkilerinin en yoğun gerçekleştiği noktadır. Buradan Türkiye'ye geçen turistlerin Iğdır'a yönelimini sağlamak için ortak kültürel unsurlar bir fırsata çevrilmeli, ortak etkinliklerle daha fazla turist il ziyaret etmesi sağlanmalıdır. Sınır turizminin sürdürülebilirliği, kurumsal iş birlikleri ve yerel topluluğun katılımı ile mümkündür. Bu kapsamda Iğdır İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Iğdır Üniversitesinin paydaşları olduğu ve katkı sunduğu "Sınır Turizmi Araştırma ve Geliştirme Merkezi" gibi bir kurum oluşturulmalı ve bu kurum, veri toplama, etkinlik planlama ve uluslararası iş birlik noktasında koordinasyon sağlamalıdır.

18. İlin Turizm Envanterini Hazırlama

İl turizm envanterinin hazırlanması, bölgenin doğal, kültürel, tarihî ve sosyal turizm potansiyelinin sistematik, bilimsel ve güncel bir şekilde ortaya konulmasını sağlayan, temel bir yönetim aracıdır. Hazırlanan envanter, sadece turistik cazibelerin tanımlanmasını değil, aynı zamanda kaynakların sürdürülebilir kullanımına yönelik planlama, pazarlama ve yatırım stratejilerinin geliştirilmesini de mümkün kılabilir. Iğdır İl Turizm Envanteri'nin son versiyonu, 2009 yılında yayınlanmıştır. Envanter, basılı kitap hâlinde yayınlanmış olup erişime açık değildir. Bu nedenle ilin turizm envanterini görebilmek için bu kitabı temin etmek gerekmektedir. Mevcut envanter, ilin turizm potansiyelini sistematik ve stratejik şekilde kullanmaya yönelik ciddi eksiklikler içermektedir. Bu eksikliklerin başında envanterin sadece bilgi listeleme düzeyinde kalması, analiz, ürün geliştirme, pazarlama stratejisi, sürdürülebilirlik planı gibi temel bileşenleri içermemesi yer almaktadır. Konaklama tesisleri, ulaşım imkânları, restoranlar ve rehberlik hizmetleri gibi turizm altyapı unsurları ya hiç verilmemiş ya da sadece isim listesi düzeyinde sunulmuştur. Bu tesislerin kapasitesi, hizmet kalitesi, erişilebilirliği, rezervasyon sistemleri gibi kritik bilgiler eksiktir. Ayrıca turist deneyimini zenginleştirecek tema bazlı rotalar (doğa yürüyüşü, gastronomi turu, kültür yolu gibi), etkinlik takvimleri, mevsimsellik bilgileri ve ziyaretçi profilleri gibi dinamik verilere yer verilmemiştir. Envanterde sürdürülebilir turizm ilkesine uygun koruma önlemleri, çevre duyarlı uygulamalar ve aşırı turizm riskinin değerlendirilmesi gibi güncel turizm yaklaşımları da göz ardı edilmiştir. Yerel halkın turizme katılım biçimleri, yöresel ürün ve el sanatlarının nasıl turizm ürününe dönüştürülebileceği gibi beşerî boyutlar da yeterince işlenmemiştir. Son olarak, envanter dijital bir yapıya sahip değildir. İnteraktif harita, çok dilli içerik, mobil erişim, kare kodlu bilgilendirme veya çevrim içi veri tabanı gibi çağdaş turizm envanterlerinin vazgeçilmez unsurları tamamen eksiktir. Bu nedenle Iğdır İl Turizm Envanteri, coğrafi, tarihî, kültürel, ekonomik ve altyapısal kaynakları kapsamlı bir şekilde belirleyen, sürekli güncellenen ve analiz edilebilen bir veri tabanı olmalıdır. Her turistik varlık sadece ismiyle değil, konumu (GPS koordinatlarıyla), ziyaret saatleri, kapasitesi, ulaşım imkânları, giriş ücreti, rehberlik hizmeti, çevresel duyarlılığı, mevsimsellik bilgisi ve turist yorumlarıyla birlikte detaylı şekilde tanımlanmalıdır. Bu bilgiler hem basılı hem de dijital ortamda, çok dilli (Türkçe, İngilizce, Rusça, Arapça gibi) ve mobil uyumlu bir platformda sunulmalı; turistler, herhangi bir noktaya gelmeden önce o yerin ne sunduğunu, nasıl ulaşılacağını, hangi etkinliklere katılabileceğini kolayca öğrenebilmelidir.

19. Ağrı Dağı'na İğdir'dan Çıkışları Cazip Hâle Getirme

Büyük Ağrı Dağı'na çıkılan mevcut dağcılık rotaları, genellikle güney yamaçlardaki Ağrı'nın Doğubayazıt ilçesi sınırları içerisinde olmakta; bu durum, ziyaretçi akışını bölgesel olarak dar bir alana yoğunlaştırmakta ve ekolojik baskıyı artırmaktadır. Kuzey yamaçlara yönelik yeni rotaların oluşturulmasının bu yoğunluğun dengelenmesine ve doğal yaşam alanlarının korunmasına katkı sağlayacağı öngörülmektedir. Günümüzde Büyük Ağrı Dağı'nın kuzey yamaçlarını dağcılık rotalarına dâhil etme çalışmaları devam etmektedir. Yoğun bir şekilde olmasa da kuzeyden Büyük Ağrı Dağı'na çıkışlar gerçekleşmekte, bu kapsamda üç rota kullanılmaktadır. Bu rotalardan birisi, Korhan (Korgan) Yaylası'ndan başlayıp Küp Gölü'ne ve oradan da zirveye ulaşan Kuzey Rotası'dır. Bir diğer rota, Serdarbulak Yaylası'ndan başlayan ve Ağrı Dağı'nın doğu yamaçlarını takip ederek zirveye ulaşan Doğu Rotası'dır. Üçüncü rota ise Ahura Vadisi'nden başlayıp batıya ve oradan da zirveye ulaşan Ahura Vadisi Kuzey Rotası'dır. Bu rotalar, geliştirilmeye devam edilmekte ve eksiklikleri giderilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla rotaların sabit kamp alanları, barınma için dağ evleri, atık yönetimi alt yapısı, yönlendirme işaret ve levhaları, yük taşıma işini yürütecek belirli yardımcı ekip ve ekipman ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu eksikliklerin giderilmesinin İğdir'in dağcılık turizmine olumlu yansımaları olacaktır. Çünkü İğdir, sınırları içerisinde kalan kuzey yamaçlar, nispeten daha az ziyaret edilmiş ekosistemler barındırmakta; flora ve fauna açısından daha fazla çeşitlilik göstermektedir. Kuzey rotaların geliştirilmesi, ayrıca İğdir ve özellikle Aralık ilçesi gibi sınır bölgelerindeki yerel ekonomilere doğrudan katkı sağlayacaktır. Yine Büyük Ağrı Dağı'nın kuzey yamaçlarında yer alan doğal ve kültürel varlıklar -örneğin Ahura Hristiyan Mezarlığı, Huş-Kavak ormanları, Serdarbulak Yaylası ve Cehennemdere buzulları ve şelaleleri- yeni rotalara dâhil edilerek dağcılık faaliyetlerini doğal olmanın yanında kültürel bir faaliyet hâline getirecektir. Ağrı Dağı'ndaki dağcılık faaliyetleri, sadece Büyük Ağrı Dağı ile sınırlı değildir. Küçük Ağrı Dağı'na da gününbirlik çıkışlar gerçekleşmektedir. Bu çıkışlarda kullanılan rota ise dağın batısında yer alan Batı Rotası'dır. Serdarbulak Yaylası'nda başlayan batı rotası, sekiz saatlik bir yürüyüş ve tırmanıştan sonra zirveye ulaşılan bir rotadır. Son yıllarda bu rota üzerinden Küçük Ağrı Dağı'na çıkışlar artmıştır. Ayrıca son üç yıldır farklı tarihlerde "Üç Ülke Tek Zirve" etkinliği düzenlenmekte; Türkiye, Azerbaycan ve İran'dan gelen dağcılar, Küçük Ağrı Dağı'na çıkmaktadır. Küçük Ağrı Dağı'nın gününbirlik çıkışa uygun olması, ildeki dağcılık faaliyetleri açısından önemli bir avantaj yaratmaktadır.

20. Müze Binasının İnşasına Başlama

Müzeler, ziyaretçilerin destinasyon tercihlerini doğrudan etkileyen çekim merkezleri ve turist deneyiminin sürekliliğini ve derinliğini artıran kurumsal aktörlerdir. Bu bağlamda, müzeler yalnızca kısa süreli ziyaret trafiğini değil, aynı zamanda uzun süreli konaklama, yöresel ürün tüketimi ve diğer ikincil turizm faaliyetlerini de tetikleyerek bölgesel ekonomiye doğrudan ve dolaylı gelir akışı sağlamaktadır. İğdir'da mevcut arkeoloji müzesi bulunmamakla birlikte Türk Soykırımı Anıtı Bahçesi dâhilinde yapılması düşünülen ve projesi hazırlanıp onaylanan bir müze binası projesi yer almaktadır. Bu projenin gerçekleşmesi hâlinde İğdir'a ait, diğer illerdeki müzelerde sergilenen veya depolarda bekletilen eserler, bu müzede sergilenebilecektir. Eserlerin buldukları bu coğrafyada sergilenmesi, turist algısında daha anlamlı ve derinlikli bir deneyim yaratacaktır. Arkeoloji müzelerinin yıl boyu turizm akışını destekleyen mevsimsiz mekânlar olarak kış aylarında da turizm gelirlerinin sürekliliğini sağlaması nedeniyle ilde turizmden elde edilen gelir akışı, dönemlik değil yıllık olacaktır.

21. Uluslararası Geçişlerden Dolayı İldeki Konaklama Kapasitesini Artırma

Alican Sınır Kapısı'nın ve Zengezur Koridoru'nun aktif hâle gelmesiyle birlikte İğdir'da sadece farklı ülkelerle coğrafi bir bağlantı sağlanmış olmayacak, aynı zamanda yüksek bir turizm ve ticaret

ağı fırsatı da doğacaktır. Bu bağlamda, ildeki konaklama tesislerinin kapasitesinin artırılması, yalnızca talebi karşılamak amacıyla değil, aynı zamanda bölgesel rekabetçiliği güçlendirmek, ekonomik çarpan etkisini maksimize etmek ve sürdürülebilir turizm altyapısının inşasına katkı sağlamak açısından da kritik bir rol oynamaktadır. Öncelikle uluslararası geçişlerin aktif hâle gelmesiyle birlikte Iğdır'a gelen ziyaretçi sayısı ve bu ziyaretçilerin kalış süreleri artacaktır. Konaklama altyapısının talepten önce geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, ilin “talep kaçırma” yani turistlerin başka illere yönelme riskini azaltarak ekonomik kazancı en üst düzeye çıkaracaktır. Konaklama kapasitesinin artırılması ve çeşitlendirilmesi, turizm odaklı bölgelerde yerel ekonomiyi canlandırmak, ziyaretçi memnuniyetini artırmak ve sezonluk turizmin ötesine geçmek açısından stratejik bir önceliklidir. Bu hedefe ulaşmak için hem fiziksel altyapı hem de hizmet modelleri düzeyinde çok boyutlu yaklaşımlar benimsenmelidir. Bu kapsamda yerel ve sürdürülebilir konaklama modelleri teşvik edilebilir. Örneğin, köy evlerinin ya da tarihî yapıların restorasyonu ile ev turizmi (home-stay) veya butik pansiyonlar oluşturulabilir. Bu yaklaşım hem konaklama çeşitliliğini artırır hem de kültürel mirasın korunmasına katkı sağlayacaktır. Dijital dönüşüm ve akıllı yönetim sistemlerinin entegrasyonu da bu arada göz ardı edilmemeli, rezervasyon sistemleri dijitalleştirilmelidir. Konaklama çeşitliliğinin artırılması sürecinde iş gücü eğitimi ve kalite standartlarının belirlenmesi de önemlidir. Yerel halkın turizm hizmetlerine hazırlanması, misafirperverlik kültürünün geliştirilmesi ve uluslararası konaklama standartlarına uyum, hizmet kalitesini artırarak turist memnuniyeti sağlayacaktır.

22. Yerel Paydaşlar Arasında İş Birliğini Sağlama ve Artırma

Iğdır'ın turizm potansiyelinin sürdürülebilir, kapsayıcı ve yerelleştirilmiş bir şekilde geliştirilebilmesi için öncelikle yerel paydaşların net biçimde tanımlanması ve bu aktörler arasında teknik, yönetsel ve operasyonel düzeyde iş bölümü yapılması gerekmektedir. Bu çerçevede kilit paydaşlar; Iğdır Merkez ve ilçe belediyeleri (altyapı, festivaller, ev turizmi ruhsatlandırma), İl Özel İdaresi (stratejik yatırım koordinasyonu, finansman), İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü (kültürel envanter, istatistik, eğitim), Ticaret ve Esnaf Odaları (kalite kontrol, yerel ürün entegrasyonu), Iğdır Üniversitesi (araştırma, uluslararası iş birlikleri, veri analizi), kadın üretici kooperatifleri (geleneksel gıda ve el sanatları üretimi, deneyim atölyeleri), tarım kooperatifleri ve çiftçiler (tarım turizmi, organik tedarik zinciri), sivil toplum kuruluşları (çevre ve kültür koruma farkındalığı), turizm rehberleri ve yerel tur operatörleri (deneyim tasarımı, çok dilli hizmet), ilgili kamu kurumları (Tarım ve Orman Bakanlığı, DSİ-doğal alan yönetimi ve güvenlik), Sınır Kapıları İdaresi (çapraz sınır turizmi kolaylıkları) ile yerel medya ve dijital içerik üreticileri (otantik hikâye anlatımı, dijital pazarlama) olarak belirlenmelidir. Bu paydaşların etkin iş birliği içerisinde çalışabilmesi için “Iğdır Turizm Koordinasyon Platformu” adı altında bir platform kurulmalı ve bu platform altında tematik alt çalışma grupları (dağ turizmi, sağlık turizmi, gastronomi turizmi, hüzün turizmi, kırsal turizm vb.) oluşturularak teknik karar alma ve uygulama süreçleri yürütülmelidir. Platform, gerçek zamanlı veri paylaşımını sağlayan dijital bir bilgi sistemiyle desteklenmeli ve yıllık performans değerlendirmeleriyle sürekli iyileştirme döngüsüne tabi tutulmalıdır. Bu kurumsal ve iş bölümüne dayalı katılımcı yapı, ilin turizm arzının güçlenmesi yanında mevcut turizm yatırımlarının daha etkili kullanılmasını sağlayacaktır. Yerel dinamiklerin turizmde karar verme ve uygulama süreçlerine dâhil olması, turizm gelirinin daha adil dağılımını sağlayarak turizme olan bakış açısını da olumlu yönde etkileyecektir.

23. Turistik Noktalara Ulaşım ve Erişim İmkânlarını Artırma

Turistik noktalara erişim ve ulaşımın sağlanması, Iğdır'da turizmin sürdürülebilir ve kapsayıcı şekilde geliştirilmesinde temel bir altyapı bileşenidir. Ulaşım, turistin Iğdır'ı bir destinasyon olarak

tercih etmesinde, bölgede geçirdiği süreyi belirlemesinde ve tekrar ziyaret etme kararında doğrudan etkili olan kritik bir faktördür. Iğdır'ın sahip olduğu doğal zenginlikleri (Büyük ve Küçük Ağrı Dağları başta olmak üzere dağlık alanlar, yaylalar, sulak alanlar, tarihî alanlar), tarihî ve kültürel mirası ne kadar değerli olursa olsun, bu varlıkların turist deneyimine dönüşmesi, fiziksel ve algısal erişilebilirlikle mümkündür.

Iğdır'da turistik alanlara erişim ve ulaşımın etkin örgütlenmesi, turist memnuniyetini artırmak ve yerel halkın turizmden doğrudan faydalanmasını kolaylaştırmak açısından önemlidir. Dolayısıyla Iğdır'da ulaşımın yalnızca fiziksel altyapısının geliştirilmesi değil, aynı zamanda akıllı yönetsel mekanizmalar, koordinasyon yapıları ve sürdürülebilirlik ilkeleriyle örgütlenmesi de gereklidir. Bu çerçevede yapılması gereken ilk adım, Iğdır'daki turistik noktaların coğrafi dağılımı, mevsimsel erişilebilirlik düzeyi ve mevcut ulaşım altyapısının kapsamlı bir "Iğdır Turizm Ulaşım Erişilebilirlik Envanteri" ile değerlendirilmesidir. Iğdır'da Iğdır şehir merkezi dışındaki diğer turistik alanlara düzenli ulaşım yoktur. Bu nedenle öncelikle, Tuzluca Tuz Mağaraları, Gökkuşluğu Tepeleri, Iğdır Ejder Kervansarayı, Orta Karasu Sulak Alanı, Ahura Hristiyan Mezarlığı, Iğdır Kent Ormanı gibi başlıca turistik alanlara gruplar hâlinde ziyaretçi taşıyacak ulaşım araçlarının devreye sokulması gerekmektedir. Bu hususta bu destinasyonlara günübirlik turlar düzenleyecek organizatörlere de ihtiyaç bulunmaktadır. Bunun yanında Iğdır'ın ulaşım altyapısı ile dijital pazarlama stratejileri arasında güçlü bir entegrasyon kurulmalı; turistik noktalar, Google Maps ve turizm uygulamalarında doğru işaretlenerek ulaşım seçenekleriyle ilgili çok dilli bilgi verilmelidir. Dijital ulaşılabilirlik de fiziksel ulaşılabilirlik kadar kritik bir boyuttur ve Iğdır'ın turizm internet sitesi ile mobil uygulamalarında gerçek zamanlı ulaşım bilgisi, alternatif rotalar ve çok dilli yönlendirme hizmeti sunulmalıdır.

24. Etkili Bir Turizm Yönetimi Oluşturma ve Tanıtımda Bütünleşik Yaklaşımı Benimseme

2018 yılında hazırlanan Türkiye Turizm Ana Planı'nda, ulusal tanıtım ve pazarlamada markalaşmayı sağlamanın yanı sıra destinasyon özelinde tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini yürütecek yapıların oluşturulması amaçlanmıştır. Bu amaca yönelik olarak ortaya konan ulusal hedeflere uygun biçimde potansiyel ulusal turizm olanaklarını belirleyerek ulusal çapta tanıtım ve pazarlama etkinliklerini yerine getirmek için 2019 yılında Türkiye Turizm ve Geliştirme Ajansı (TGA) faaliyete geçmiştir. 2021 yılı itibarıyla da T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü ve Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) eş güdümünde, ulusal ve uluslararası alanda destinasyonların daha etkin tanıtımını destekleyecek İl Tanıtım ve Geliştirme Programı başlatılmış ve bu kapsamda, iller bazında İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulları (İTGK) oluşturulmuştur. Böylece kurulan İTGK'ların ulusal eylem planı çerçevesinde ortaya konan ilkeler ve yaklaşım doğrultusunda, ilin turizm tanıtım ve geliştirme etkinliklerini belirlemesi ve bunları koordine etmesi, bir anlamda il sınırlarını kapsayan Destinasyon Yönetim Örgütü olarak çalışması beklenmektedir.

Destinasyon Yönetim Örgütlerinin (DYÖ) temel fonksiyonu, destinasyonun özellikle tanıtım ve geliştirme politikalarını belirlemek ve bu politikaları yerel paydaşlarla koordine ederek yürütmektir. Valiliklerin ve özellikle Valilik altında İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin öncülüğünde oluşturulan İTGK'ların, DYÖ'lerin uluslararası yapılanmasına uygun şekilde, geniş bir paydaş katılımıyla yönetilmesi gerekmektedir. Bu paydaşlar; destinasyondaki yerel yönetimler, turizm işletmeleri (seyahat acenteleri, konaklama, gastronomi ve rekreasyon işletmeleri vb.) ticari birlikler, meslek odaları, Bölgesel Kalkınma Ajansı ve uluslararası projelerde rol alabilecek sivil toplum örgütleri, kongre ve bilimsel etkinliklerde rol alan üniversiteler, spor kulüpleri vb. gibi ilde farklı faaliyet alanlarında etkinlikler yürüten yapılar olabilmektedir.

İğdır İl Tanıtım ve Geliştirme Kurulu, tanıtımda DYÖ sorumluluğu ile hareket ederek Türkiye Turizm Ana Planı'na uygun ve TGA tarafından ulusal hedeflere uyumlu biçimde ortaya konan *İğdır Turizm Tanıtım ve Geliştirme Yol Haritası*'ndaki başlıkları yerine getirme ve ilin etkili tanıtımını yapma görevini üstlenmektedir. İl bazında birçok kurum ve kuruluş, bir taraftan bağımsız biçimde kendi tanıtımlarını yaparken diğer taraftan da ilin tanıtımına da önemli destek verebilmektedir. Bu noktada bir destinasyonun tanıtımında rol alan ulusal ve özellikle uluslararası ilişkilerde güçlü ağlara sahip paydaşların eş güdüm içinde hareket edebilmeleri önem arz etmektedir. Bu kapsamda Kurul; il tanıtımında rol alabilecek, ilde ticaret, eğitim, çevre, bilim, spor, sağlık, kültür ve sanat gibi farklı alanlarda etkinlik yürüten sivil toplum örgütlerinin, yerel yönetimin, akademinin, turizm işletmelerinin, il idari birimlerinin ve spor kulüpleri gibi kendi faaliyet alanında ulusal ve uluslararası temasları olan ve tanıtımda rol alabilen paydaşların tanıtım çabalarını bütünleşik bir plan dâhilinde ele almalıdır. Kurul, her bir paydaşın il tanıtımında etkili rol alabileceği alanları belirlemeli, etki alanları içinde sorumluluklarını paylaşmalı ve bu sayede her bir paydaşın tanıtımdaki rollerinin belirlenen ortak hedef doğrultusunda şekillenmesini sağlayarak bütüncül bir politika benimsemelidir.

DYÖ sorumluluğunda hareket eden Kurul, ildeki turizm potansiyelini ve mevcut kaynakları düşünerek ortaya koyduğu markalaşma hedefi yolunda, destinasyonun tanıtım sloganı, imajı ve marka konumu hedefini farklı paydaşların eş güdümlü çabaları ile ortak hedefe yöneltmeli ve bu sayede daha hızlı ve etkili sonuç almayı sağlamalıdır.

İsmet İnönü Bulvarı No: 32
06100 Emek, Ankara

Esentepe Mahallesi Büyükdere Cad.
No: 127 Astoria AVM B Blok Kat: 4
34394 Şişli, İstanbul